

KOR

DERGİ

EDEBİYATA KOR DÜŞTÜ

Fikir - Edebiyat - Kültür - Sanat

Yıl : Temmuz 2025

Sayı : 9

**İMTİYAZSAHİBİ
GENEL YAYIN YÖNETMENİ**

Mustafa ERDURMUŞ

**DİZGİ
Yunus Emre
AYDOĞDU**

**KAPAK TASARIMI
Fatma MİLİTAN
TÜRK**

**ÇİZER
Zehra TOSUN**

**EDİTÖR
Sevgi ÖZER
Şehriban KURT**

İLETİŞİM

Instagram: @kordergisi

X: @kordergi

Youtube: @kordergi

1000kitap: @kordergi

Web Sitemiz: <https://www.kordergi.com>

**ESERLERDE SORUMLULUK YAZARA
AİTTİR!**

İÇİNDEKİLER

EBER SARISI	4
KADİFEMSİ BİR BURUKLUK	7
HATIRLA SEVGİLİM	8
ARAYIŞ	9
PASLI KELİMELE	10
RÜSVA BİR GÜÇSÜZLÜKTE YAŞANAN SEVGİLER	11
“SENDE, BEN, İMKANSIZLIĞI SEVİYORUM.”	12
SEYR-İ ALEM	13
DOĞRU ZAMAN	14
SÖZLÜK	15
FRIEDRICH NIETZSCHE VE FELSEFESİNİN AVRUPA EDEBİYATINA ETKİSİ ÜZERİNE	17
RUHUMUN DENİZİ	20
SON VEDA	21
SERENCAM	23
THANATOS VE EROS	24
MASAL ÜLKESİNİN BAŞKARAKTERİ	25
HEPSİ NERGİSİN SUÇU	26
KAYMIŞ CAN DİREĞİM	27
PAYLAŞMAK	28
BEŞ İNEĞİN HİKAYESİ	29
YALNIZLIK	32
ZAMANIN KALBİNDE:REMBRANDT’IN ALTIN ÇAĞI	33
HÜRRİYET SÜVARİLERİ	38
HAKKI BEY	40

DENEME

EBER SARISI

Gölün Sessiz Dilinde Açan Sarı Bir Şiir

“Bazı çiçekler yalnızca bir yerde açar. Bazı hatıralar da yalnızca o çiçekle hatırlanır.”
— Kırık bir herbaryumdan not

Sarının Unutulmuş Tonu

Sarı, çoğu zaman neşe ile anılır. Güneşin rengi, buğdayın başağı, çocukluğun pastel defterleri... Ama her sarı aydınlık değildir. Bazı sarılar, uzaklığın, terk edilmişliğin, unutulmuşluğun rengidir. **Eber Sarısı** işte o sarılardan biridir. Ne limon gibi tazedir, ne altın gibi parlaktır. O daha çok **solgun bir hatıra** gibi parlar; gölün çamurlu kıyısında, kamışların arasına gizlenmiş, yılmadan, yeniden ve yeniden...

Eber Gölü'nün kıyısında açar bu çiçek. Suyu çekilmiş, çırılçıplak kalmış toprakta. Her şeyin bittiği yerde başlar onun hikâyesi.

Gölün Anatomisi: Toprak, Su ve Sessizlik

Eber Gölü, Türkiye'nin en kadim sulak alanlarından biridir. Sularının çekilmesiyle oluşan gri düzlüğün kenarında sessizce salınır **Eber Sarısı**. Ne şehirden gelen otomobil sesleri ulaşır buraya, ne bir fabrikanın dumanı. Burada sadece **rüzgârın sesiyle yazılan bir doğa şiiri** okunur.

Bitkinin bilimsel adı uzun ve telaffuzu güçtür: *Centaurea polypodiifolia* var. *pseudobehen*. Ama bu teknik tanımın gerisinde bir hassasiyet yatar. O, yalnızca doğanın değil, aynı zamanda insanın iç dünyasında yankılanan bir hafızadır. Gölün toprağında yürümüş kadınların, göçmen kuşların, yaz aylarında torunlarını alıp göl kıyısına gelen yaşlı adamların hikâyesidir.

Unutuş ve Direniş

Eber Sarısı, her yıl yeniden doğar. Suları çekilmiş göl kıyısında, çoraklığın ortasında, bir damla suya hasret. Onun bu **ısrarlı yeniden doğuşu**, sadece botanik bir olay değildir. Bu bir direniştir. Yok oluşa, kuraklığa, ilgisizliğe, suskunluğa karşı yazılmış bir manifestodur.

Bu çiçeği ilk gören biri belki sıradan bir yaban otuna baktığını sanır. Ama yaklaştıkça, gövdesindeki inat, yapraklarındaki ısrar, sarısındaki hafıza görünür olur. İşte o zaman bir çiçekten fazlası olduğunu anlar insan: bu bir **yaşama ısrarı**, bir **var olma şiiridir**.

Bitkisel Hafıza ve Kaybolan Sesler

Her bitki bir hafızadır. Tıpkı eski bir defterin arasında kurutulmuş menekşe gibi, Eber Sarısı da bulunduğu toprakla birlikte bir geçmişi saklar. Bu geçmiş, yalnızca doğaya değil, insana da aittir.

Eber Sarısı, belki de artık yaşamayan bir köy öğretmenin her sabah yürüdüğü patikada açmıştır. Belki bir Türkmen kadının elindeki sepetin kenarına değmiştir bir zaman. Belki çamurda oynayan çocuklar onun üzerine basmadan önce neye bastıklarını hiç fark etmemiştir.

Ve şimdi o çocuklar büyümüştür, o kadınlar yaşlanmış, göçmüştür. Ama çiçek hâlâ oradadır. **Hiçbir şeyin sonsuza dek kaybolmadığını fısıldar toprağa.**

Sarı Bir Uyarı

Eber Sarısı yalnızca bir doğa harikası değil, aynı zamanda bir **uyarı işaretidir**. Çünkü o artık tehlike altındadır. Gölün kuruması, yeraltı sularının çekilmesi, bilinçsiz tarım, göçebe hayvancılık, kirlilik, otlatma... Hepsisi bu narin canlıyı susturmaya çalışıyor.

Eber Sarısı'nın sesi yükselmez, haykırmaz. Yakarışını yalnızca bilen duyar, anlayan hisseder. O yüzden bu çiçeğin kaderi, biraz da onu görmeye razı olan biz insanların ellerindedir.

Şairane Bir Sonuç Yerine

Her kuşağın kendi çiçekleri vardır. Ama bazı çiçekler tüm kuşakların belleğinde yer eder. Eber Sarısı böyle bir çiçektir. Ona bakmak, bir fotoğraf albümünün tozlu sayfasını açmak gibidir. Her sarı yaprak, bir çocuğun kahkahası, bir göçmen kuşun kanadı, bir annenin suskunluğu olabilir.

Eber Sarısı belki de hiçbir zaman bir şiirde anılmayacak. Belki adına yazılmış hiçbir şarkı olmayacak. Ama o hâlâ açıyor, hâlâ hatırlıyor ve biz onun dilini çözebildiğimiz sürece, kendi unutulmuşluğumuzdan da bir parça kurtarabiliriz.

Doğaya Karşı Yabancılaşma: Çiçeğe Uzaklaşmak

Zamanla biz insanlar doğayı gözlemleyen değil, onu *kullanan* varlıklara dönüştük. Artık toprak, bereketin değil, mülkiyetin adı oldu. Rüzgâr, serinliğin değil; rüzgar türbininin hesabı oldu. Ve çiçek? O yalnızca dekoratif bir nesneye indirgendi: seralarda büyüyen, ismi İngilizce markalara benzeyen, köksüz çiçekler...

Eber Sarısı ise bu dünyanın dışında. Ne satılabilir, ne taşınabilir. O, **yerinde durdukça anlamlı** bir çiçek. Ve biz, onu anlamadıkça kendi köklerimizle olan bağımızı da yitiriyoruz. Belki de bu yüzden çiçek açmıyor içimizde bazı duygular: şaşkınlık, merak, minnettarlık.

Eber Sarısı'na yaklaşmak, sadece bir bitkiyle değil, **kendimizle yeniden karşılaşmak** demek.

Taşra: Unutulanın Belleği

Eber Gölü ve çevresi, o çokça küçümsenen “taşra” kavramının tam ortasında yer alır. Taşra... Büyük şehirlerin gözünde hep eksik, hep yavaş, hep geri. Ama Eber Sarısı’nın açtığı topraklar bize gösterir ki, **bazen en derin şeyler en sessiz yerlerde büyür.**

Taşra, belleğin uzun sürdüğü yerdir. Kentte her şey hızla yenilenirken, taşra zamanı saklar. Orada gölün çekildiği yer, bir çocuğun düştüğü çamurun anısıdır. Bir çiçeğin açtığı yer, yıllar önce bir adamın sevdasına tanıklık etmiştir.

Eber Sarısı da taşranın hatırlayan doğasıdır. O çiçek hâlâ açtıkça, taşra da bizim için hâlâ yaşamaya değer bir hafıza mekânıdır.

Şiirin Biçtiği Çiçek

Bir edebiyat dergisinde Eber Sarısı’ndan söz ediyorsak, bu tesadüf değildir. Çünkü bu çiçek, tam anlamıyla **şiirin kendisine benzeyen** bir varlıktır:

Az bilinir,
Yavaş büyür,
Sadece dikkatle bakan görür,
Sessizce direnir.

Eber Sarısı, belki bir şiirin içinde bir metafor olarak yaşamadı bugüne dek. Ama o şiirsel bir yaşam sürüyor zaten: rüzgârla eğilip, güneşle uzayan, suya hasret ama umutsuz olmayan bir yaşam.

Bir gün bir şair onun sarısını dizelerine taşırsa, bu yalnızca bir bitki için değil, doğaya, belleğe ve şiire karşı duyulan büyük bir vefanın ifadesi olur.

Hatırlamanın Eylemi: Bir Çiçeği Kaydetmek

Bugün Eber Sarısı hakkında bu yazı yazılıyorsa, bu bir botanik belgesi değil, **bir tanıklık** çabasıdır. Onu görmeyenler için görmek, tanımayanlar için tanımak, unutanlar için hatırlamak...

Bir edebiyat dergisinin sayfalarında Eber Sarısı’na yer vermek, doğaya yazılmış bir mektuptur. Belki o mektup hiçbir yere ulaşamaz. Ama yazmak, başlı başına bir eylemdir. Yazmak, hatırlamak kadar değerlidir.

Çünkü belki de bazı çiçekler yalnızca bir yazıda yaşar. Bazı çiçekler, unutulmasın diye kelimeye dönüşür.

SON NOT

“Bir çiçeği anlamak, o coğrafyanın ruhunu anlamaktır.”

Eber Sarısı yalnızca Bolvadin’in nemli toprağında değil, aynı zamanda bizim içimizdeki sessiz göllerin kıyısında da açar. Ve biz, o çiçeğe ne kadar yaklaşabilirsek, kendimize de o kadar yaklaşabiliriz.

Mustafa ERDURMUŞ

Ben, nazlı bir kuş; küsmüşüm yardan habersiz yâre.
Yârin gözleri bana hep perde perde.
Kalbime bir yalan iklimi biçmekte,
Görünmez fırtınalarım yüreğine.
Uzaktan, belli belirsiz bir ses meltemine,
Eserken terennümlerim saç tellerine.
Okşarken rüzgârım etini, kemiğini,
Parmak uçlarına dokunurken serinliğim,
Derinliği olur elleri yüreğimin.
Çirkinim yardan sonra kendime,
Güzelliğim yardan gelir, gelirse.
İyimserliği onun, çocukluğum;
Uzaktan, uzun uzun okuduğum,
Gözlerime ezberlettiğim yokluğun,
İçime hapsettiğin boşluğun
Derin çırpınışları, küskünlüklerim...

Ben, nazenin bir çiçek; bir yiğidin gölgesinde büyüyerek
Sevmişim onun serinliğini ve mertliğini.
Sözleri onun: ayetim ve hatmim.
Okşayarak uyuttuğu kitapları sitemim,
Sayfalarda gezdirdiği gözleri hasretim.
Sesi, ıssız ormanların sükûtu;
Göl kenarında kuş sesleri, yüreği.
Onun derinliği, kuytu köşeleri;
Kendine kalışları yangın ortasında
Ve sarılışları yaradılışına.
Kendinden öteye kendine varışları,
Dik yokuşları ve yüksek yamaçları,
Ulaşamadığım, uzanamadığım bir varamayış bana.
Çiçek olmaktan öteye gidemediğim bir küskünlüğüm sana...

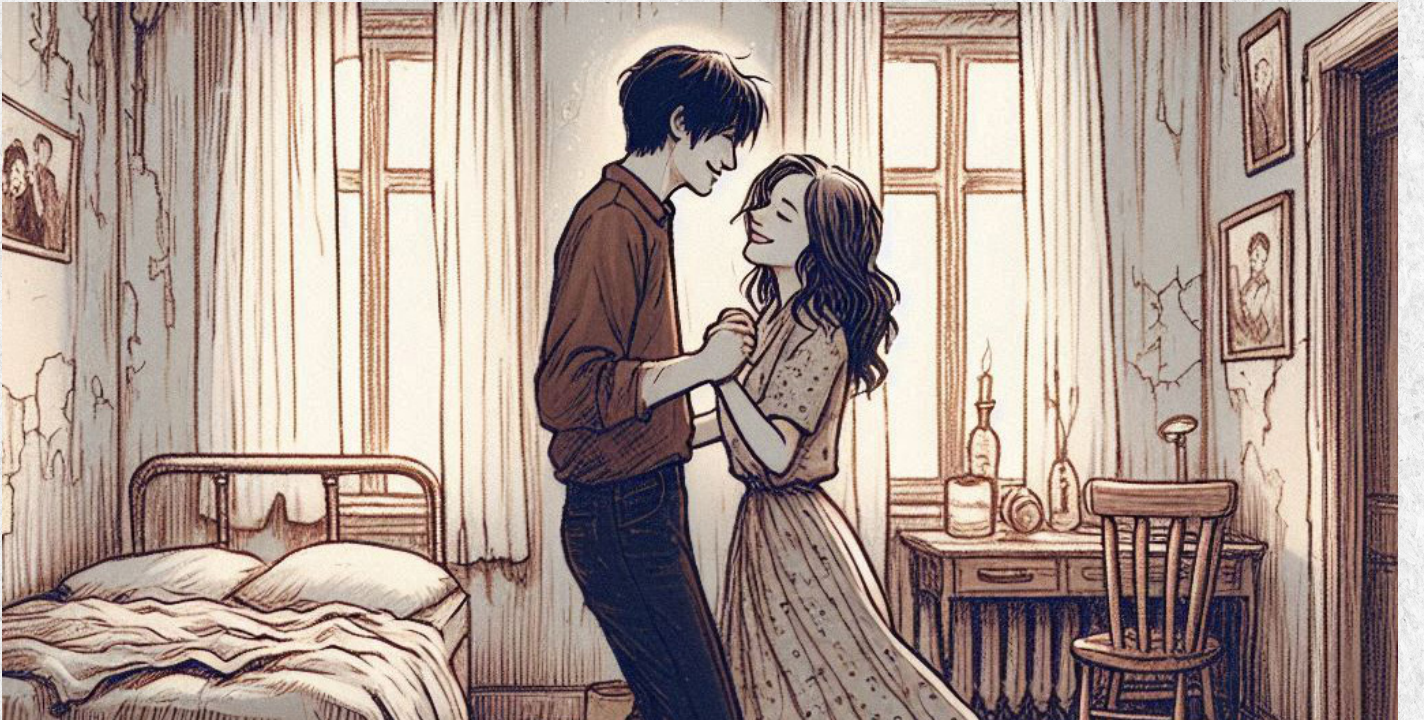
Ben, gözleri nemli bir kadın; aşkı ve hasreti yüreğinde yoğuran,
Doğuran çileyi ve geceye katan,
Uykusunu azalta azalta karanlıkta kalan.
Sessizliğim, gecenin rengi.
Sensizliğim, evimin yetimliği.
Yatıştıran içimi sesinin neşesi.
Fakirliğim sana ve paramın yetmediği,
Bir zenginliksin bana.
Sen, bensiz de güzeldin; ben, gölgede dinlendim.
Hep arkanda kalan çelimsizliğim.
Sen, verimli bir topraktın bana;
Ben, körpe bir yeni yetmeyim aşka.
Bu yüzdendir suyumu verimsiz bulman
Ve kendinden ayırıştırman yollarımı.
Ben, uzaktan uzaktan...
Kadifemsi bir küskünlüğüm sana.

ŞİİR

HATIRLA SEVGİLİM

Küf kokulu sandıklarda duruyor umutlarım
Bilmem hangi yağmur, içimdeki rutubetin sebebi
Gel en kirli odamın en büyük günahı
Sana sırlar vereceğim yer yatağına uzanıp
Yıldızları seyredeceğiz tavan arasından
Hani bilmem hatırlar mısın karanlığı inleştirmemizi
Birbirimize savurduğumuz küfürlerle
Hatırla yalnızlıkla dans ettiğimizi
Hatırla küf yeşili duvarlar arasında ki
nemli sevişmelerimizi
Unutulmaz anılar bıraktığımı düşünüyorum
Pas tutmuş zihninin en kuytu yanına
Hatırla, içmeyi bıraktın mı aynı bardaktan
yıllanmayı beklememiş şaraplarını
Dudaklarının arasında kendiliğinden sönen
tütünden sarılmış sigaranı
Karanlık girmeden koynuma soğuk kış akşamları
Hatırla beni sarıp sarmalayıp ısıtan kollarını
Gözyaşlarımın eşliğinde sözsüz mırıldandığın şarkıyı
Kimsesiz limanda kıyıma vurduğun dalgalarını
Titrek sokak lambası altında intiharını
Hatırla mutluluktan attığın edepsiz kahkahaları
Hatırla, arsızlığı özgürlük sanan sevgili
Zira ben bir daha bu şiiri yazmayacağım.

Kadriye BARA

ARAYIŞ

Derdimiz ne? Sabah uyandığımızda neyle uyanıyoruz? Bize yataktan çıkmak için ilk adımı attıran nedir? Hayat galesi mi, para mı, iş mi, okul mu, çocuk mu? Yoksa geldik gidiyoruz, bir şekilde uyanılacak diye mi düşünüyoruz? Belki bunların karışımı bir şey çıkar ortaya verilecek cevaplar içerisinde.

Zarifoglu ‘Aradığımızın ne olduğunu biliyorsak, arayacağımız yer bellidir.’ der ‘Yaşamak’ kitabında. Bildik mi ne olduğunu? Ben bilemedim. Neyi arıyorum, neyi bulmak istiyorum. Belki de bu en güzeli. Asıl kavuşursak hikâye bitecekmiş hissi var üzerimde. Neye kavuşursak onunla olan imtihanımız da ya bitecek ya da yeni başlayacak. O yüzden bazen bu kavuşmaların olmamasını da düşünmüyorum değilim. Belki yeni bir şeye başlamanın verdiği korkuyla ya da alışlagelmiş bir durumdan çıkmanın verdiği üzüntüyle, kavuşmaları biraz erteliyor olabilirim.

Kimilerine, benim gibi, ulaşmaktan çok o yolda çabalamak ve yol almak daha iyi geliyor. Varış noktasına gelsen bile, vardığın farkında olamama ve aynı hızla durmadan devam etmek bence hayatın yaşanabilirliğini de artırıyor. Umut gibi değil ama benzer bir duygu tetikliyor insanı bu noktada. Hırslar olmadan, kıskançlık, hevesler olmadan yaşanabilen zaman, insanın kendine verebileceği en güzel hediye; lâkin insanoğlunun bu kadar parası var mı o tartışılır? Malum her şeyi satın alabileceğimizi sanıyoruz ya! Doğamız gereği hırsla, hevese kapılıyoruz. Ama bazen bir an bile olsa bütün duygulardan sıyrılıp, bu gidişatın içinde kaybolmak da güzel olabilir. Bütün hislerden münezzeh olabilme ütopyasında kaybolup tekrar başa dönebilmek... Kaybetmeyen bir şey bulamaz çünkü.

Ancak bu gelgitlerin içerisinde insana en lazım olanı ‘nedenler’ dir. Nedenini bulamayan, amaçsız oradan oraya savrulmaya da mahkûm kalabilir. Hedeften bahsetmiyorum aslında. Yaşamın içinde çok ufak ayrıntılarda, bizi o günü yaşamaya ve yaşatmaya değer kılacak güzelliklerden bahsediyorum. Kafamızı sayılardan, hesaplardan, son model araba modellerinden, manşetlerden, gündemden kaldırıp etrafa bakındığımızda görebileceğimiz küçük nedenlerden, bahanelerden... Bir tutam göğün mavisıyla, bir miktar çimenlerin yeşiliyle gözümüzü boyamamız lazım gibi geliyor.

‘Neden diye sormayın hemen. Onu ben kendime de açıklayabilmiş değilim henüz.’ der Zarifoglu aynı eserinde. Bulmanın, kaybolmanın, süreçte olmanın da nedenleri var elbette. Ama asıl bunu kendine açıklayamayan insan, işte o zaman tüm bu hengamenin içinde var olabilmış oluyor. Nedenlerini çok da anlamamak, sorgulamamak ve kabullenmek neticede aranan her neyse ona kavuşmaya da bir nevi yardımcı oluyor. Tabi kavuşmak isteyen için. Kavuşmanın farkında olmamaksa, bir eksiklik değil benim gözümde. Nehrin akışı gibi, su gibi akar gider insanın içinden gelen bu arayış serüveni.

Büşra YILDIZ GEÇGEL

ŞİİR

PASLI KELİMELEER

Dilsiz gecelerde çürüyor ruhum,
Gölgelerden saklanıyor,
Bazen benden bile.
Sonra paslı kelimeler sıralanıyor dudaklarımda,
Çaresizlik bir zincir oluyor.
Ağır ve sessiz, dolanıyor vücuduma.
İyileşmeyen yaralarımın verdiği ıstırap,
Sokaklarımda geziniyor her gece.
Gözlerimde suskunluk, derin bir çukur, dipsiz...
Kalbe batan acılarım,
İçimdeki mezardan kaçmaya çalışıyor.
Zaman pas tutmuş bir bıçak gibi,
Gecenin soğuk nefesiyle bileniyor,
Kesiyor ruhumu hatıralarıma değdikçe.
İçimde büyüyen bir boşluk,
Kimseler görmeden göklere değiyor.
Ve yine de her sabah uyandığımda,
Bir umut kırıntısı eksik olmuyor gönlümden.
Cennetten kaçan birkaç fısıltıyla düşüyorlar üzerime,
Çürüten ruhumu derman,
Yakarışlarıma armağan.

Arslan KOÇOĞLU

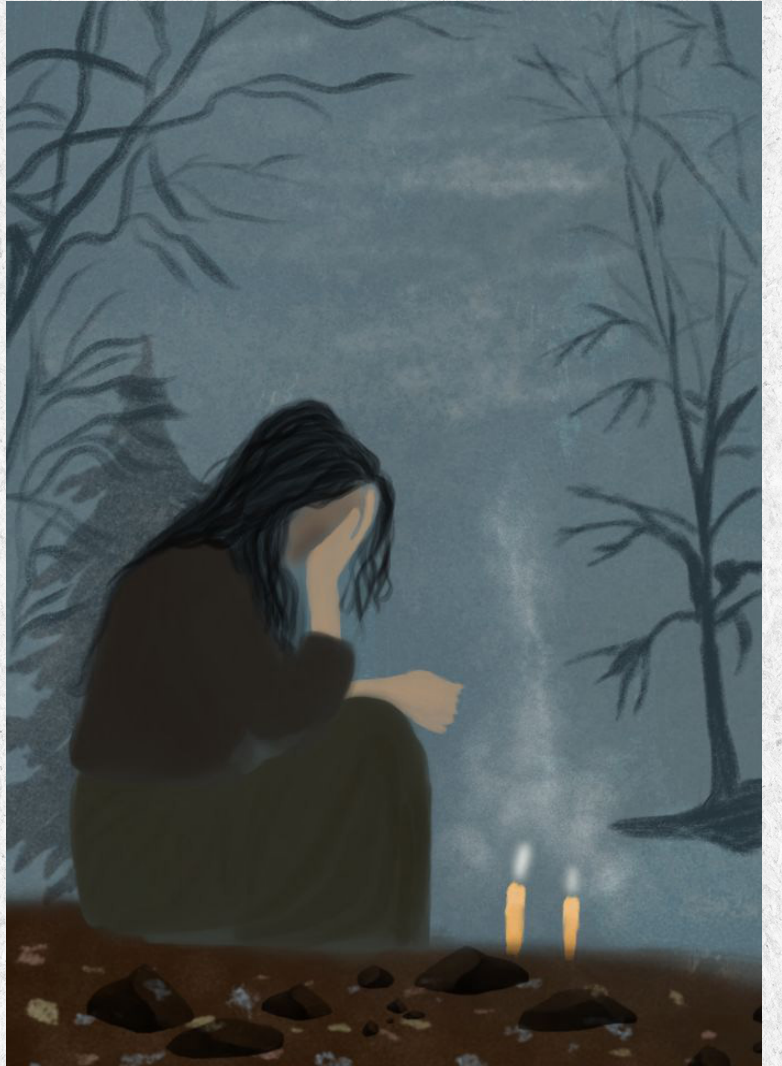

RÜSVA BİR GÜÇSÜZLÜKTE YAŞANAN SEVGİLER

Rüsva durumlara pek alışmış aşk hisleri...
İnsanın içini yok eden sevgi dürtüleri...
Pek alışmış olmak yetmez karşı gelmeye,
Aşk hep eder seni kendinden beyhude.
Duygulara karşı gelmek çok zor hepten,
Asıl budur, insanı baştan aşağı yok eden.
Zaten sevgilerin sefası bir hiç ile eşdeğer,
Cefası kalbin en ücra yerlerini bile deşer.

Aşk nidaları hep ruhsuz bırakıyor bedeni,
Bu acıyla sevginin karşılığı beklenmemeli.
En vefasız iş; gönül vermektir bir çift göze,
Bunun için suçlu aramak çok gereksizce.
Nafile çabalar ile doluyor şu ayyaş beden,
Pek garip olur zaten şöylesini sevebilen.
Sevgisizlik yaşanır, en arştaysa sevgiler;
Bu nedenle epey güçsüz düşer sevenler.

Muhammed Musab YAZGAN

İNCELEME

“SENDE, BEN, İMKANSIZLIĞI SEVİYORUM.” HENÜZ VAKTİ VARKEN GÜLÜM-NAZIM HİKMET

Nazım Hikmet’in bu şiir kitabını üç kelime ile anlatmak gerekse şunları seçerdim: Kavga, Aşk ve Özlem. Bu üç kelime, onun hayatını ve dünya görüşünü özetleyen temel taşlar gibidir. Şiirler, bu temaların etrafında dönerek okuru hem düşündürür hem de duygulandırır.

1.Kavga

Nazım Hikmet, sadece bir şair değil, aynı zamanda bir dava adamıdır. Hayatını, inandığı değerler uğruna mücadeleye adanmış, bu uğurda hapis yatmayı ve sürgün edilmeyi göze almıştır. Onun için “kavga,” yalnızca fiziksel bir direniş değil, düşünce ve vicdan özgürlüğü için verilen bir mücadeledir. Şiirlerinde bu kavga; adaletsizlik, yoksulluk ve sömürüye karşı bir başkaldırı olarak kendini gösterir. Anadolu insanına duyduğu derin sevgi, onların sıkıntılarına olan hassasiyeti şiirlerinde açıkça görülür. “Şehitler, Kuvâyi Milliye şehitleri, siz toprak altında derin uykudayken düşmanı çağırdılar, satıldık, uyanın!” Bu dizelerdeki isyan, onun toplumsal adalet arayışının ve insan sevgisinin bir yansımasıdır. Şiirleri, sadece edebi metinler değil, toplumu uyandırma çabasıdır.

2.Aşk

Nazım Hikmet’in şiirlerinde aşk, hayatın özü ve insan ruhunun derinliklerine dokunan bir olgudur. Onun aşkları; bazen sevdiği bir kadına, bazen memleketine, bazen de insanlığa duyduğu tutkulu bağlılık olarak kendini gösterir. Yaşadığı aşkların coşkusu, tutkusu ve zaman zaman hüznü, dizelerine yansır. “Yaprak dökümüne rastlamak yine de burar içimi...” Bu dizelerdeki içtenlik ve derinlik, onun duygularını ne denli samimi ve çarpıcı bir şekilde aktarabildiğinin kanıtıdır. Aşkı, sadece bireysel bir duygu olarak değil, varoluşsal bir bağ olarak ele alır.

3.Özlem

Nazım Hikmet’in şiirlerinde en derinden hissedilen duygulardan biri de özlemdir. Sürgün yıllarında vatanına, sevdiklerine ve doğup büyüdüğü topraklara duyduğu özlem, dizelerinde yankılanır. Bu özlem, sadece bir mekâna değil, aynı zamanda bir zamana, bir insanlık ideali ve özgürlük hayaline duyulan bir özlemdir. “Hasretlik cana yetti, pes! Beni İstanbul’a götürsün bir saatlik...” Bu dizelerde memleketine duyduğu hasret ve onu uzaktan sevme çabası sezilir. Özlem, Nazım Hikmet için bir ayrılığın ve kısıtlanmışlığın şiirsel ifadesidir.

Bizim toplumda bir şahsiyet ya göklere çıkarılır ya da yerlere gömülür. Nazım Hikmet de bu ikilemin en çarpıcı örneklerinden biridir. Onun ideolojik duruşu eleştirilmiş olsa da şiirleri incelendiğinde insanı, umudu, sevgiyi ve özgürlüğü yücelten bir yüreğe sahip olduğu açıkça görülür.

Nazım Hikmet’in dizelerinde; insan sevgisi, dostluk, memleket hasreti ve özgürlük tutkusu yoğun bir şekilde işlenmiştir. Onun şiirleri, yalnızca bir dönemin değil, insan ruhunun ve mücadelesinin evrensel yankısıdır. “Henüz Vakti Varken Gülüm” kitabı, bu duyguların derin izlerini taşıyan bir hazine gibidir.

Bu kitabı okuduğunuzda, sadece bir şairin kaleminden dökülen dizeleri değil, bir insanın, bir mücadelenin ve bir sevdanın hikâyesini de hissedeceksiniz.

Kitapla ve şiirle kalın...

Süheyla SEMAOĞLU

SEYR-İ ALEM

Baksak şu tabiata göreceğiz aslında
 Bakmakla görmeyi asla bir sanma
 Her bakan görmez, belki bakar âmâ
 Kalbiyle bakan görür sanatı açıkça
 Yağmuru izliyorum bir cam kenarında
 Rahmettir yağmur, ah şu şimşek olmasa
 Çakar şimşek ince ip gibi bir anda
 Rahmetle azabın farkı, o ince çizgi aslında
 Ormanda yürüyorum ağaçlar altında
 Bu yeşillik bilirsin nefestir sana
 Bu ağaçlar bilirsin ateştir sana
 Bu yemişler bilirsin rızıktır sana
 Acizliğini göreceksin göğe baksan da
 Lakin hizmetkarın bileceksin güneşi de ayı da
 Taş değmez bu göğe güneşi yakmaz da
 Ne yapardın Allah'ın rahmeti olmasa
 Kuş uçmaz kervan geçmez dağlar da
 Sırtındadır hep; sağlam, dimdik ayakta
 Bereket vardır vadilerinde, su yolunda
 Nimetler senin için bu eşsiz doğada
 Kendini göreceksin toprağa baksan da
 Toprak sana hayat verecek bol hasatla
 Hayatını da alacak eninde sonunda
 Ne kadar büyüklenirsen gireceksin en altına
 Anlatmıyorum hikaye gerçekler ortada
 Samimiyetin kimseyle değil evvela O'nunla
 Sen gelsen bir adım, o gelir kulaçla
 Basiretle bakarsan göreceksin pekala

Hulisi DURMUŞ

DOĞRU ZAMAN

Doğru zaman mıydı durduğum?
Kıyında son kullanma tarihim geçmiş.
Yine de beklemişim.
Gözlerde aradığım umut, mezarım olmuş.
Geçmiş torbasından bir sevmek yolu bulmuşum.
Unutmuşum, umut gelecekmiş.
Gelir miymiş bilmeden,
Durak noktasına kum koymuşum.
Kumlar parıldıyormuş.
Görememiş kimseler.
Belli ki yanlış zamanmış,
Bir arabanın altında kalmış,
Üstünden yağmurlar akmış,
Çamurlar içinde bir kuşa uzanmış.
Kuş uçmuş zaman takibinde,
Ben uykuya dalmışım.
Uyanıp bakmışım ki ne göreyim,
Durduğum doğru değilmiş.
Zaman uçmuş beni bulmuş.
Bulmuş lakin yalandan kurulmuş.
Bir kum saati o, akar tik tak demeden.
Sorgularım oturduğum yerden,
Doğru zaman mıydı durduğum?
“Değildi” der iç sesim.
Bilmek için geleceğe gitmek gerekirmiş.
Gelecek geldiğinde bulurmuş beni.

Tutar mıyım zamana inat bedeni,
Çakılı kalır mı ayaklarım zemine,
Kalsa da durur mu zaman, durduğum yerde?
Bilinmezler koridorunda tam bir yıl,
Nasıl geçti anlamadan bitmiş
Ve oradan bakınca görüyorum,
Ayaklarım yanlış yere çakılmış,
Doğru zaman değilmiş durduğum.

Semanur YAĞMUR ALTEMİR

SÖZLÜK

Sisu: Tüm olumsuzluklara yaşanan güçlere rağmen cesaretli ve dayanıklı olmak, başarısızlıklar karşısında kararlılıkla ayakta kalmak demektir.

‘Sonuçta zayıflıklarınızı gösterecek kadar güçlü olmak sisu gerektirir.’(Joanna Naylund-sisu)

Visal: Kökeni Arapça olan bu kelime kavuşma anlamına gelir.

**‘Hayal ile tesellidir gönül meyl-i visal etmez
Gönülden taşra bir yâr olduğun âşık hayal etmez.’(Fuzuli)**

Cüda: Farsça kökenli olan bu kelime çok sevilen bir şeyden ayrı kalmak anlamına gelir.
‘Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda’(Mehmet Akif Ersoy)

Yektâ: Farsça kökenli bu kelime tek, eşsiz, benzersiz, yalnız anlamına gelir.

‘O, yektâ bir sanatçı olarak kabul edilir ve eserleri müzelerde sergilenir.’

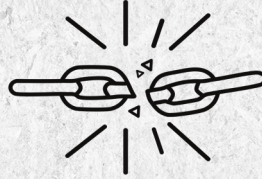
Viraha: Sevdiğin insana olan aşkın büyüklüğünü ondan ayrılınca anlamak anlamına gelir.

Nâle: Çok zayıflamak, ipince bir hal almak anlamına gelir

**‘Hasretle tamam nâle döndüm sensiz / Yok nâle değil hilâle döndüm sensiz / Göster şem’-i ruhun şeb-i
fırkatte / Hurşîd-veşim hilâle döndüm sensiz.’**

Vareste: Kurtulmuş, halâs olmuş, affedilmiş anlamına gelir.

‘Keşke ben de senin gibi dertlerimden vareste olup yeniden mutluluğu tadabilsem.’

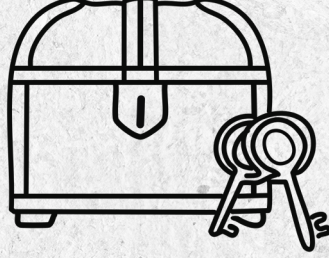

Sermest: Farsça kökenli bu kelime sarhoş anlamına gelmektedir.

‘Söylediği şarkılarla sermest oldum.’

Pinhan: Farsça kökenli bu kelime gizli, saklı, gizlenmiş anlamına gelir.

**‘Derdim nice bir sinede pinhan ederim ben
Bir ah ile bu âlemi viran ederim ben.’**

Faraza: Arapça kökenli bu kelime varsaymak anlamına gelir.

‘Bir kişi, faraza bir dünya ile nasıl uğraşabilir?’(Reşat Nuri Güntekin)

Haspa: Arapça kökenli bu kelime içinde sevgi, hafif bir sevgi de barındıran küçümseme ifadesidir.

**‘Zaman dediğin haspa üç ayaklı
Birin canı ötekinde saklı
Şu anın canı gelecekte
Geleceğin canı geçmişte saklı.’(Bedri Rahmi Eyüboğlu)**

Encam: Farsça kökenli bu kelime son, işin sonu anlamına gelir.

**‘Gökkubbe sıcaktı ve kan kokuyordu.
Encam tava gelmiş demirin.’(Vedat Türkali)**

Künh: Arapça kökenli bu kelime bir şeyin özü, öz, kök, içyüz anlamına gelir.

‘Bu şiirin künhü dimağla, gözle görülmez, yalnız kalple anlaşılır.’ (Yahya Kemal Beyatlı)

Yılgı: Belirli nesneler ya da durumlar karşısında duyulan olağandışı güçlü korku, içi birdenbire saran yeğin korku anlamına gelir.

**‘Çürüyen bir şeyim şimdi ben, yılgın
Sağır göklere açtım avuçlarımı
Bitmez çaresizliğime ağlıyorum
Bu ne çok insan, bu ne çok Tanrı.’ (Ümit Yaşar Oğuzcan)**

Yaren UÇAR

FRIEDRICH NIETZSCHE VE FELSEFESİNİN AVRUPA EDEBİYATINA ETKİSİ ÜZERİNE

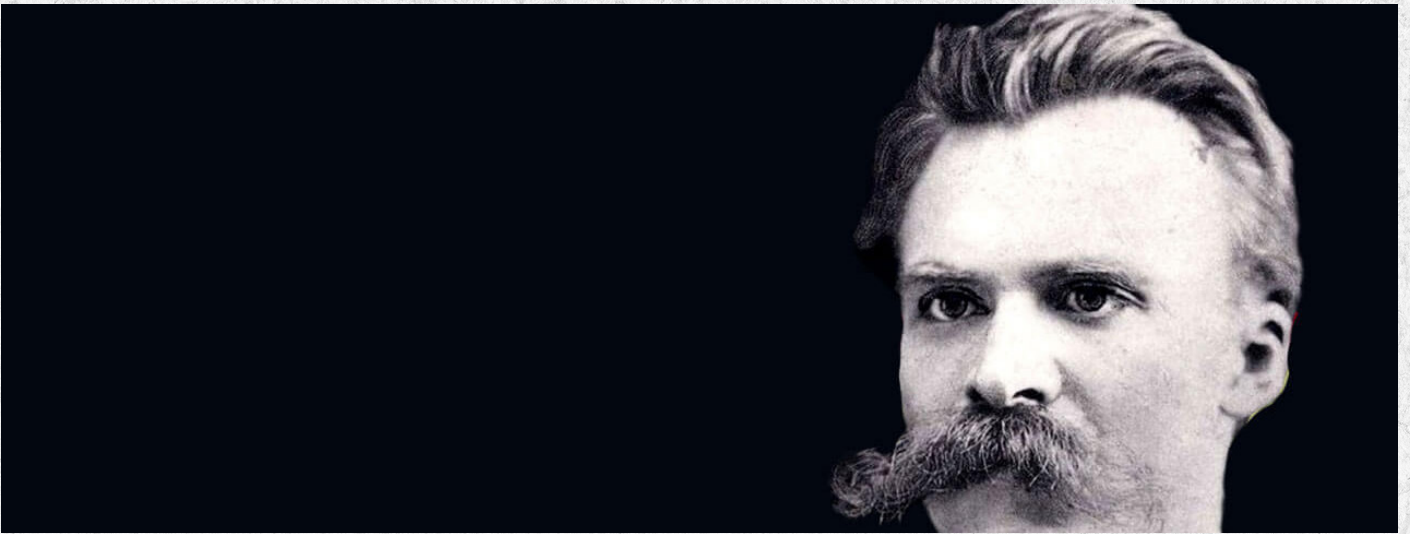
Friedrich Nietzsche, 19. yüzyılın sonlarında yaşamış Alman filozof, filolog, şair ve kültür eleştirmenidir. Onun düşünceleri yalnızca felsefi çevrelerde sınırlı kalmamış, modern Avrupa edebiyatı üzerinde de derin ve kalıcı etkiler bırakmıştır.

Nietzsche'nin "Tanrı'nın ölümü" (Der Tod Gottes) ifadesi, hem bir metafor hem de bir felsefi kavramdır. Burada Nietzsche'nin vurgusu, Batı dünyasında uzun süre egemen olan Hristiyan değerlerinin, özellikle Tanrı'nın, mutlak varlık ve ahlaki referans olarak kabul edilmesinin artık geçerliliğini yitirmesi üzerinedir. Tanrı'nın "ölmesi," dinin ve geleneksel ahlaki değerlerin çağdaş toplumda anlam kaybına uğraması demektir. Nietzsche, bu çöküşte insanın yeni bir anlam yaratma sorumluluğunu üstlenmesi gerektiğini ifade eder. Yani, "Tanrı'nın ölümü," yalnızca dini değil, özellikle de toplumsal ve kültürel bir dönüşümün işareti olarak görülmelidir.

Nietzsche, ahlaka dair oldukça eleştirel bir yaklaşım geliştirmiştir. Kendisi, geleneksel Hristiyan ahlakını, özellikle "iyi" ve "kötü" kavramlarını sorgular. Nietzsche'ye göre, Hristiyan ahlakı, zayıflığın, boyun eğişin ve pasifliğin savunucusudur. Buna karşılık, o, güçlü, yaratıcı ve özgür bireyi savunur.

Übermensch ise Nietzsche'nin en bilinen kavramlarından biridir ve genellikle 'üst insan' olarak çevrilir. Nietzsche'ye göre, 'üst insan' kendini aşan, toplumun ve geleneklerin sınırlarını reddeden, kendi değerlerini yaratan bireydir. Übermensch, Tanrı'ya ve geleneksel ahlaka bağımlı olmadan, kendi içsel gücünü ve potansiyelini en üst düzeye çıkaran bir varlık olarak tasvir edilir. Üst insanı, insan evriminin 'nihai' amacı ve bireysel özgürlüğün zirvesi olarak görür Nietzsche.

Nietzsche'nin 'Wille zur Macht' (güç iradesi) kavramı da felsefesinin merkezine yerleşmiştir. Güç iradesinden kasıt yalnızca fiziksel güç değil, yaşamın her alanında var olan bir istek, arzuların ve tutkuların yönlendirdiği bir kuvvet olarak anlaşılabilir. Güç iradesi, bir tür varoluşsal etki olup, insanın sürekli olarak kendini aşmaya, büyüme ve evrimleşmeye çalışması anlamına gelir.

Nietzsche'nin 'ebedi dönüş' (Die ewige Wiederkehr) kavramı, zamanın ve evrenin sonsuz bir döngü içinde sürekli olarak tekrar etmesini öngören bir düşüncedir. Bu kavram, bireyin özgürlüğünü ve sorumluluğunu vurgular. Sonuçta hayatın ebedi olarak tekrar edeceğini bilseydik, aynı hayatı tekrar yaşamak isteyip istemediğimizi sorgulamamız gerekecekti.

Bütün bu kavramlar, Nietzsche'nin felsefesinin temel taşlarıdır ve birbirleriyle sıkı bir şekilde bağlantılıdır. Bu bağlamda Nietzsche'nin yazınsal dünyası, hem bir yıkımın hem de bir yeniden doğuşun edebiyatıdır. Nietzsche, Tanrı'nın ölümü, bireysel hakikat, ahlaki görelilik ve içsel çatışma kavramlarıyla modernizmin zeminini hazırlamıştır. Modernizmin merkezinde yer alan 'kesin doğruların çöküşü' fikri, Nietzsche'nin felsefesinde açıkça yer alır.

Nietzsche'nin modernizme etkisi, hem doğrudan fikirleriyle hem de yazınsal tarzıyla birçok yazarın eserlerinde derin izler bırakmıştır. Virginia Woolf'un özellikle bilinç akışı tekniğiyle yazdığı eserlerde Nietzsche'nin etkisi belirgindir. Woolf, bireyin iç dünyasını merkeze alarak gerçekliğin parçalanmış doğasını gözler önüne serer. Nietzsche'nin bireysellik, üst insan ve hakikatin görelî doğası hakkındaki fikirleri, Woolf'un karakterlerinin içsel arayışlarına yansımıştır. Woolf'un Mrs. Dalloway eserinde Clarissa'nın zaman, ölüm ve anlam üzerine sorgulamaları; Dalgalar eserinde öznel gerçekliğin parçalanması; Deniz Feneri eserinde ise Nietzsche'nin zaman algısı ve bireysel anlam arayışına rastlamak mümkündür.

James Joyce, Nietzsche'nin dil oyunları, birey merkezli anlatım ve geleneksel ahlakın yıkımı gibi konulardaki etkilerini postmodernizme taşımış bir yazardır.

Nietzsche'nin 'hakikat bir mecazdır' düşüncesi, Joyce'un metinlerinde somutlaşır; gerçeklik, tamamen bireysel bir algıya dönüşür.

Varoluşsal açıdan bakacak olursak, Nietzsche'nin "Tanrı öldü" sözü, varoluşsal felsefeyle ilgilenen Fransız yazarlar Albert Camus ve Jean-Paul Sartre için bir başlangıç noktasıdır. Tanrı'nın ölümüyle boşalan anlam alanı, Camus eserlerinde absürd bir boşluğa dönüşür.

Camus, dünyanın mantıksız olduğunu fakat bireyin içini anlamla doldurmak zorunda olduğunu söyleyerek absürd felsefesinin tohumlarını atarken, bu çatışmanın tohumlarını bir nevi Nietzsche'nin çalışmalarıyla ekmiştir.

Camus'un Yabancı'sı, Nietzsche'nin duygusuz hakikat arayışına selam durur.

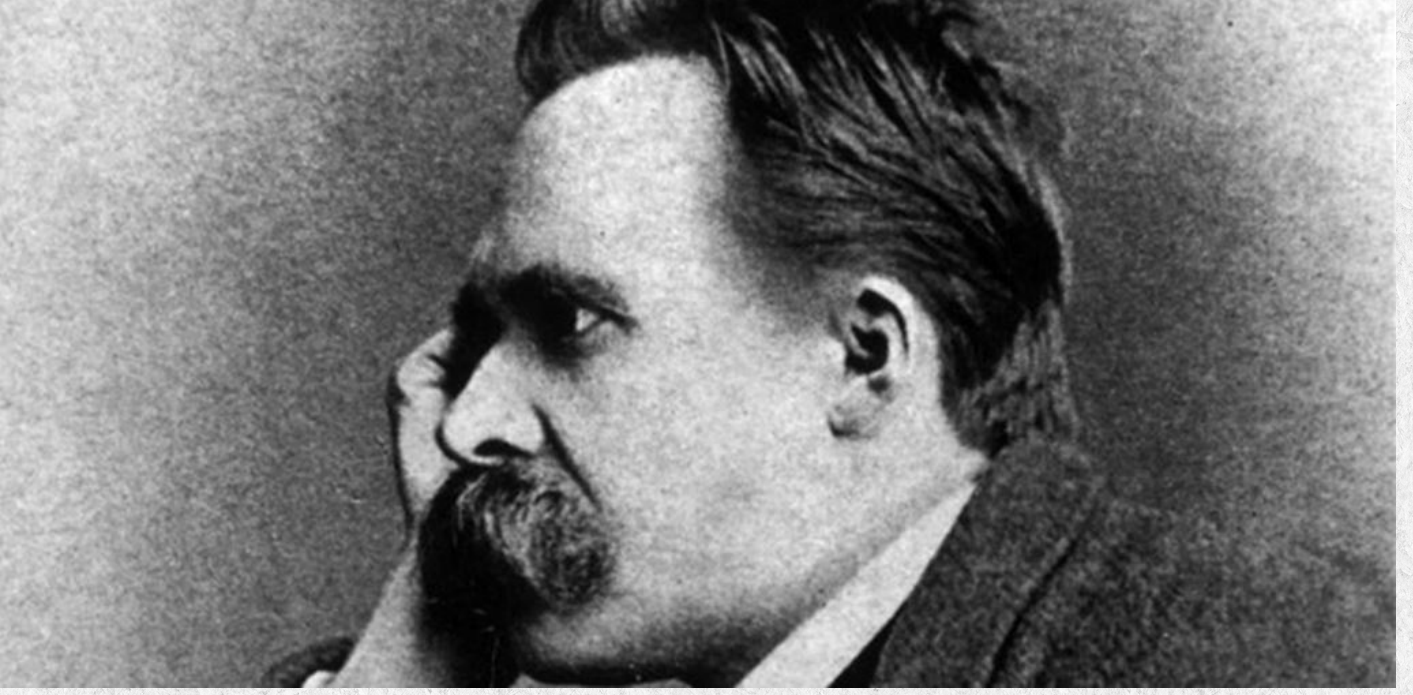
Sartre ise özgürlüğü bir lanet gibi görür. Her birey, Tanrı yokken, kendi anlamını yaratmak zorundadır. Nietzsche'nin üst insan fikri, Sartre'de kendini kuran özne olur.

Alman Edebiyatında ise, Herman Hesse, Nietzsche'nin bireycilik, ruh ikiliği, ahlaki yeniden doğuş ve kendini aşma temalarını en açık şekilde işleyen yazarlardandır. Steppenwolf'ta Harry Haller, içindeki iki varlık arasında bölünmüş vaziyettedir: toplumun ehlileştirdiği 'insan' ve içgüdüsel, yalnız, başkaldıran 'kurt'. Bu çatışma, Nietzsche'nin Apollon-Dionysos ayrımını hatırlatır okuyucuya.

Thomas Mann'ın eserleri, Nietzsche'nin hem hayranlığını hem korkusunu barındırır. Sanatın yüceliğiyle çöküşün iç içe geçmesi, onun yazınsal evreninin özüdür. Venedik'te Ölüm'de, Gustav von Aschenbach'ın güzellik ve tutkuyla olan mücadelesi, Nietzsche'nin Dionysosçu delilik kavramına açılır. Aschenbach, Apollon'un düzeninden Dionysos'un kaosa sürüklenirken, estetik tutku onu yok eder.

Nietzsche'nin şairsel etkisi, yalnızca felsefede ya da romanda değil, şiirin yankılarında da hissedilir. Rilke, Trakl, Stefan George ve T.S. Eliot gibi şairler, onun varoluşsal yankılarını ve estetik çılgınlığını kendi dizelerinde taşırlar. Rainer Maria Rilke'nin melankolik evreni, şairin tamamen içsel bir evrenidir. "Tanrım, eğer ben ağlarsam, kim bilir belki senin gözlerin dolmuştur önce."

Rilke, Nietzsche gibi transandantal yücelik aramaz; onun yerine içeride bir derinlik kazmaya çalışır. Tanrının yokluğu, Rilke'de bir boşluk değil, bir olma alanıdır.

Nietzsche'nin üst insanı, Rilke'de 'insanın yalnız ve yoğun hâli' olarak karşımıza çıkar.

Ve Duino Ağrıtları — Nietzsche'nin Dionysos'la sarhoş olduğu o metafizik karanlığın, Rilke'nin zarafetiyle işlenmiş hâlidir. Orada da her şey geçicidir, ama geçiciliğin kendisi yüceltilir.

Eliot'un şiirinde Tanrı suskundur, tarih kırılmıştır, insan yalnızdır. Bütün bu şairler, Nietzsche'nin felsefesini doğrudan anlatmaz ama onu hissederler. Rilke, Tanrı'sız gökyüzünde yeni bir içsel ışık arar. Trakl, çürümeyi güzelliğe dönüştürür.

George, şiiri bir tapınağa çevirir. Eliot, modern dünyanın enkazında sessiz bir şairdir ve hepsi, Nietzsche'nin 'yaşamın anlamı yoksa bile, sanat vardır' inancına tutunur.

Felsefe ve edebiyat, insanın varoluşsal sorularına verdiği en derin iki yanittir. Biri düşünür, diğeri hisseder; biri kavramlarla örer, diğeri imgelerle. Fakat Nietzsche, bu ikisini birleştiren istisnai bir figürdür. O, düşüncelerini sadece mantıkla değil, şiirle, mecazla, çağrışımla kurar. Bu yönüyle yalnızca bir filozof değil, aynı zamanda bir edebiyatçının iç dünyasına sahip bir düşünürdür.

Nietzsche'nin felsefesi, klasik anlamda sistematik bir yapı kurmaz; onun yerine parçalı, aforizmalı, alegorilerle örülü bir yazın estetiği sunar. Bu da onu sadece filozoflar değil, şairler, romancılar, oyun yazarları için de güçlü bir ilham kaynağı hâline getirir.

Alman edebiyatının devleri Hesse, Mann, Kafka ve Böll, onun felsefesinden bireyin yalnızlığı, özgürlüğü, yıkımı ve yeniden doğuşunu devralırken; şairler Rilke, Trakl, Stefan George ve T.S. Eliot onun sezgisel düşünce yapısıyla şiiri derinleştirir. Aynı zamanda varoluşçular (Camus, Sartre) da Nietzsche'nin açtığı patikadan yürür.

Bu buluşmalar, felsefe ile edebiyatın birbirine ne kadar açık, geçirgen ve dönüştürücü olduğunu kanıtlar niteliktedir. Nietzsche sayesinde felsefe, bir sanat hâline gelirken; edebiyat, bir düşünce zemini kazanır. Onun metinlerinde 'hakikat' salt bir bilgi değil, bir duyumsama, bir estetik olay, hatta bazen bir çöküştür "Sanat olmadan, hakikatin yüküne dayanamazdık".

Aysıla GÜNEŞ

RUHUMUN DENİZİ

Kelimeler kifayetsiz kaldığında,
Gözler devralırmış tüm hikâyeyi.
Benim gözlerim bile fersiz kalmış;
Ne satır okur, ne kalbe dokunur.

Huzur;
Bana uzak düşmüş ıssız bir ada.
Sesler yankısız, dudaklar mühürlü.
Etraf kalabalıklar içinde yalnızlıklarla dolu.

Bir gemi hayal et.
İçinde yüzlerce insan, yüzlerce umut.
Fırtına geldiğinde hepsi savrulur yavaşça.
Ve gemi batarken geriye kalan, sadece taze balıklar.

Çok ağladım bu kurumuş gözlerimle,
İçim bir deniz, dalga dalga.
Bir zamanlar huzura kucak açan kıyıları,
Şimdi hırçın okyanusların esiri bana.

Sonra sahilde bir fırtına,
Sessiz adayı yırtan koca bir çılgılık.
Beni içine alan koca bir dalga,
Çatıları uçuran, göğü yaran bir kasırga.

Ve sonrasında;
Sahipsiz bir sandal gibi sürüklendim bu zamansızlıkta.
Bunlar gerçek değil.
Bunlar, benim içimdeki kara yansımalar.
Gökyüzünde savrulan çatılar değil,
O benim, dağılan benliğim.

Ruhum;
Yaralı bir çınar artık.

Sema YÜKSEL

SON VEDA

Sana söylemek istediklerimi şimdi giden bir gemiyle sana gönderdim. Konuşmak istediğim onca şey var ki, sana söylemeye cesaretim olmadı. Biliyorum okuyamayacaksın.

Birden güneşim battı. Şimdi her yer duvar, beton bana... Çiçekler ekmişim, duvar gibi kalbime. Karlar yağdı, deprem oldu yüreğimde...

Çıkmaya çalıştıkça içinden moloz yığınları bedenimi kana buladı. Kansız bedenime kanlar akıyordu. Ben yine kırmızıyı çiçek ektiğin tarlanın filizi sandım. Oysa yavaş yavaş yaralamıştın beni. Ben de bunu, baharından bir esinti olduğuna kendimi inandırmıştım.

Saçım başım dağınık. Evimin içinde sana dair son anıları arıyorum. Ellerim kanlı, yüzüm yaşlı. Sesin çok uzak... Yıkılırken üzerime bunca şey, sen sesin olmamıştın.

Son nefesim dediğim yerde seni aramak kendime yaptığım cinayetti.

Baharlar gitmiş. Ben hâlâ baharın geleceğini bekler gibi üşüyorum. Aylar seni değil, beni benden almıştı. Alın yazımda bunca keder varken, seni suçlu bulamamak sevgiden miydi?

Sevdim ve yeniden sevmeyi düşledim. Sen sevmiş miydin?

Arkama baktım, en güzel hayalleri düşlemiş ama bir anda kaçıp gitmişsin. Sana yakışmış mıydı? Sevmediğini, sevmemiş olduğunu bilmek rüyalarımı bölüyordu.

Karanlık bir geçmiş olarak düşledim gölgeni. Işıklar enkazımdan içeriye bile giremedi.

İnan, sana çok güzel şeyler söylemek istemişim. Çiçek bahçesinde solmuş bir gül gibiydim.

Geri dön artık, dönme geriye... Hakkın yok gelmeye!

Gel, bir daha inanmış duygularıma konuş!

Gelme diyorum, gelme! Yıkılmış enkazına dokunamazsın. Dağıtırsın düşlerimi bir daha...

Dokunma düşlerime. Git ama geri dönme; gel ama geri gitme... Ama kalma...

“Git” demek istiyorum, kalbime ihanet edercesine.

“Gel” diyorum, sevgine esir bir köle gibi...

Oysa ben senin yokluğunu bile unuttum. Varlığında da yokluğunda da son vedanda bile yoktun.

Çok şey değişti. Çok cenaze gördüm senden sonra. En çok kendi cenazemdeydim.

Gözlerim seni ararken, toprakları üzerime attılar. Bir bilsen sana kırgınlıklarımı... Toprak bile affetmez.

Bu, kendime son vedamdı.

Sana olan düşlerime, inanmışlığıma, sever gibi yapmışlığına... Ve “sevdim” dedikçe depremleri bana yaşatmana son vedaydı.

Senden öncesi baharlarımı, senden sonra cennetimi kaybettim.

Gittikçe sana olan vedam, senden olan nefretime ev sahipliği yapıyor.

En çok gözlerini... Ama şimdi gördüklerim en çok gözlerimi yasa buladı.

Sen, kendi suçlarının kurbanı seçtin beni.

Dinlemeden çekip gidişlerin vardı. Yine de bilirdim seni haklı. Ama sen, ölmemi isteyecek kadar vefasızdın?

Her suç, benim ellerimden akan kandandı.

Sanki umutlarının katili bendim.

“Özledim.” desem özlemem.

Böyle desem de yalan söylerim kendime.

Sustum ve yarım kalan onca şeye haksızlık ederdim.

Son vedamdı sana. Aylar geçse de “gitme” duymadım kesme işaretinin sonunu... Duyma, olur mu? Duymadın ki... O kadar güzel şeyi öyle gittin ki...

Sen, son vedayı bile hak etmezsin biliyor musun?

Tüm baharımın katliamını yapmış birine nasıl veda edilir ki?

Kendime kızacağım hep, sana inanmışlığımıza kırgın olacağım.

Ben, en çok yıkık dökük hâlimle sana gelmişken ölümün eşiğinde, sen beni son vedama uğurladın.

Beni o gece itmekten kurtaran bu gece katilim olmuş.

Savaşlar verdim. Kandırdın beni. Gözlerime baktığında “son” değil “sonsuz” gibi hislerin... Son vedasını bugün denize karşı, hayallerimizden kopan son anıları yaşayıp seni uğurladım.

Sultan KAÇTI

SERENCAM

Günler birbirini kovalarken art arda,
Zihnimin en kuytu köşelerinde
Geçit töreni yapar anılar.
Zaman durur, buğulanmış gözlerim
Bu senfoniye seyre dalar.

Nerede o umut dolu, heyecanlı günler?
Nerede o sınımsız bakışlı, gülen gözler?
Sırtımızı dayadığımız koca koca çınarlar,
Yolumuzu aydınlatan fenerler,
Sahtelikten uzak, dostane sohbetler,
İnsanlığın inşası için çarpan kalpler,
Dağ gibi zorlukları sırtlayan çelikten iradeler,
Hepsi birer birer terki diyar ettiler.
Sessizce sahneden çekilip gittiler.

Gecenin karanlığı dolarken içime,
Yorgun düşlerim can çekişmekte
Gitmekle kalmak arasındaki ikilemde.
Nicedir gözlerime uykular haram
Geceler yoldaşım oldu, sabahlar düşman
Geceler dindirir yalnız ruhların sancısını
Bir yorgan gibi sınımsız sararken
Son bulur bütün elemeler, telaşlar
Ebediyet kapıları açılır sonuna kadar
Vuslat vakti geldiği zaman...

Fatma ŞİMŞEK

DENEME

THANATOS VE EROS

Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı'nda yer verdiği Thanatos ve Eros kavramları hakkında bir analiz yapmak ve bunu sizlerle paylaşmak isterim.

Freud, psikolojinin en temel alt dallarından biri olan psikanalizin kurucusu olarak ün salmış olan Avusturya doğumlu ünlü Yahudi bir nörologdur. Psikanaliz, serbest çağrışım yoluyla ve çözümlemelerde aktarım sürecinin ana kilit olarak ele alınması ile oluşan bir tedavi yöntemidir. Freud rüyaları arzuların tatmin yeri olarak nitelendirir. Freud Oidipus kompleksi kavramını geliştirdi. Bilinçdışı süreçlerle ilgilenen Freud bu konu üzerine geliştirdiği Psikanaliz'de; bilinçdışı süreçleri id, ego ve süpereo olarak üç ana başlıkta temellendirir.

İd'i ilkel benlik ve haz benliği olarak açıklarken, süpergoyu ise ahlaki benlik olarak nitelendirir. Süpereo, sosyal ve kültürel normlara uyum sağlamamızı ve toplum tarafından kabul gören uyumlu davranışlar sergilememize yardımcı olur. Ego, süpereo ile id arasında denge sağlayıcı görevdedir.

Freud kuramında bahsettiği diğer bir şey ise Thanatos ve Eros kavramlarıdır. Thanatos, ölüm içgüdüsüdür. Eros ise yaşam içgüdüsü olarak ele alınmıştır. Eros türün ve yaşamın yayılması, Thanatos ise tüm sistemlerin sonunda en düşük noktasına ulaşabileceği fikridir. Thanatos ölüm dürtüsünü temsil eder. Eros hayatta kalmayı temsil eder. Thanatos insanların saldırgan yanlarını, riskli davranışlarda bulanmaya ve geçmiş yaşantılarındaki travmatik deneyimlerin yeniden yaşantılanmasına yönlendirir. Eros hayatta kalmaya, soyun devamını sağlamak için üremeye, sosyallığe ve sosyal iş birliğine yönlendirir. Thanatos ve Eros arasındaki bu dengesizlik ve gerilim insan davranışlarının şekillenmesinde önemli rol oynadığı fikri vardır.

Thanatos ve Eros teorisi yaşam içgüdüsü ve ölüm içgüsünü temsil eder. Freud 1920 senesinde "Haz İlkesinin Ötesinde" adlı kitabını yayınladığında, bütün içgüdülerin temel iki ana başlığa ayrıldığı sonucuna vardı: Yaşam dürtüleri ve ölüm dürtüleri. Daha sonra diğer psikologlar bunlara Eros ve Thanatos adını verdiler.

Thanatos kavramını Freud, kliniklerinde kullanmış ve geliştirmiştir. Thanatos'u geliştirirken gözleme dayanan Freud, travmatik yaşantılarda insanların bunu genellikle ve sıklıkla tekrar tekrar yeniden yaşadığını belirtti. Freud bu gözlemlerin sonucunda insanların bilinçsiz bir ölme arzusu olduğunu fakat yaşam içgüdülerinin (Eros) bu arzuyu büyük ölçüde azalttığı sonucuna vardı.

Post-Freudyen fikirinde ilerleyen uzmanlar yaşam (Eros) ve ölüm (Thanatos) içgüdülerinin genellikle bahsettiklerini belirtmek oldukça önemlidir, ancak Freud'un kendisi bu terimleri kullanmamıştır. Daha sonraki uzmanlar bu terimleri Freud'un kavramlarına bağlamıştır.

Beyza Nur GÜVENÇ

MASAL ÜLKESİNİN BAŞKARAKTERİ

Sultanahmet Meydanı'nda, Konstantin'in İstanbul'u ilk kez görüp büyülediği o kadim yerde, sakalları uzun, elbiseleri yamalı, rengârenk bir adam, dudaklarının üstü sigaradan sararmış hâlde, yere uzanmış bir köpeğe öylesine derin bir sevgiyle bakıyordu ki, gözlerinde insanın eşine, evladına, annesine duyduğu o yüce bağlılık vardı. Başlangıçta sadece bir hayvan sever olduğunu düşündüm. Fakat kısa bir süre sonra etrafındaki yerli ve yabancı turistlerin, ona para verdikten hemen sonra, köpeğiyle olan o bağının aslında paraya dayandığını fark edince o an, bu garip sevgi ve şefkatin, manevi bir derinlikten ziyade, maddiyatın tesiriyle tezahür ettiğini ne yazık ki anladım. Bu temaşaya tanıklık edince maneviyatın bittiğini gösteren para; dünyanın varoluşundan itibaren beklenen cuma gününü kısa zaman içinde seyredeceğimizin habercisiydi.

Meydanda gördüğüm elim hadiseden sonra kendimi, tarihe tanıklık etmekten ziyade tarih yazmış caddelerine attım. Yokuşun aşağısında, Sultan Cami'nin köşesindeki hapishaneye benzeyen bahçe duvarlarının önünde bir haber kanalı, insanlarla röportaj yapıyordu. Röportajın konusu İstanbul'u yönetmekti. İnsanların çoğu, bu memleketin ana sorununun deprem olduğunu düşünüyor ve bunun için acilen harekete geçilmesi gerektiğini söylüyordu. "İstanbul'u yönetmek" diyordu muhabir. İstanbul'u yönetmekle, dünyayı yönetmek gibi bir tercih sunulsa, galiba ihtiraslarımın bile devreye girmesini beklemeden İstanbul cevabını verirdim. Çünkü İstanbul denilen toprak parçası, merhametin, duygunun, şiirin, hayatın ontolojisi; manzaranın estetikle seviştiği yerdir. Deprem diyordu vatandaşlar; doğru, ama eksik düşünüyorlar. İstanbul, kırk yaşına kadar çocuğu olması için ameliyatlar, ilaçlar, dualar ve hacı hocalarla geçen ömürden sonra evladına kavuşan annenin evladına vereceği değer, hassasiyet ve ilgiyle gözetilmelidir diyerek, Türkçe konuşmalar işitmeye susamış vaziyette Haliç metrosuna doğru yola koyuldum.

Aydın, güneşe galip geldiği saat arifesinde, mazimiz kavimler göçünü andıran kalabalıkla demir yığınının insan elinde yeniden yaratılmış hali olan metrobüsün gelmesini bekliyordum. Üzeri reklamlarla dolu olan demir yığını perona giriş yapar yapmaz, 1453 yılında Fatih'in askerlerinin Konstantinopolis'e girerken dört bir yana hızlıca dağılmasının mini tiyatrosuna şahit oldum. Gerçi şaşılacak bir şey yoktu, kan yine aynı kan. Tek değişen olgu, eskiden bu hızla topraklar fetheden Türk; bugün yalnızca koltuk fethediyordu. Vagonun içerisine girdiğimde, boş yer bulmanın gururuyla göğsümü gere gere, imparator tahtına oturmuş, ayaktaki insanları önümde birer hizmetkâr gibi tahayyül ederek, yaptığım işten müsterih ve sevinçli bir şekilde vagon koltuğuna oturuyordum. Ta ki birkaç durak sonra, yeni evlenmiş oldukları yüzlerinden belli olan çiftin, tren hareket ettikçe ayaklarına basması, beni ait olduğum yere geri döndürmeye sebep olana dek manevi âlemimde kralcılık misyonunu üstleniyordum. Halk deyimiyle, çiçeği burnunda olan çiftin konuşmalarından, Modern Müzesi'ni ziyaret etmiş oldukları belliydi. Kadının, "Orada iplerin birbirine dolanmasından başka bir şey görmedim." demesi üzerine, kocanın "Sen modern değilsin ki!" cevabını işittiğimde kahkaha atmamak için kendimi zor tutuyordum. İki zıt insanın birbirleriyle evlenmesi, dışarıdan komik, içeriden ise ömrü günah işlemekle geçmiş birinin, sırat köprüsünden geçerken yaşadığı zorluğu andırır bana. Ben zihnimde bu düşüncelerle meşgulken ineceğim durağa gelmiştim. Vakit tahtımı tanımadığım veliahdıma bırakma vaktiydi. Hoşça kal tahtım!

Kültür başkentinde yaşadığım trajik olaylardan sonra havalimanına gelmiştim. Ne zaman uçağa binsem postmodernizmin hayatımıza kattığı hızın beni ölüme biraz daha yaklaştırdığını hissederim. Bir saat önce İstanbul, bir saat sonra Sivas... Zamanın bu denli ufalanışı, yakınının öldüğüne tanıklık eden birinin feryadında yankılanır gibime gelir.

"Daha dün buradaydı."

Aydın GEDİKLİ

HEPSİ NERGİSİN SUÇU

O dünde, bugünde ve her güzel şeyin üzerinde bir ay ışığı gibiydi
en olmadık vakitte gelir kollarımda sönerdi uykusuyla meşhur.
hiç ıskalamazdı rüyaları, güler yüzlü kanatlarıyla sararken göklerimi
unutulmamaya uyanırdı gözleri, kilometrelerce çekik ve alabildiğine mahur.

İncecik bir dal gibi kırılıyordu hikâyesi, saklı hüznü; bendim en yenisi
gerçekleşmeye mecbur gibi dururdu ayrılık gün batımının ilerisinde.
yalnızlıktı bu ayaklarından soğuk, arkamdan el sallayan yalnızlığın sesi
ona nasıl baktığım yalan değil, her gün yalanlar doğsa da üzerimizde.

Son bir şafak daha sarılsak duyardı içimdeki sesleri
hırıltılı kedileri, en erken saatleri ve kaçan trenleri
belki bırakırdı bu kadar çok düşünmeyi, onca çabayı ve mükemmel olmayı.
son bir sabah daha ikinci şans için, yan yana olmak için
bambaşka biri olmak için
bambaşka ve alelade...

Ama nergisin mevsimi değilmiş
galiba bizim de öyle.

Onur Berkan BOZKAYA

KAYMIŞ CAN DİREĞİM

Babama...

Seni düşünüp,
Tam da ağlayacakken
Eşek kadar bir adam
Olduğum geliyor her defasında aklıma.

Öyle ki; insan olduğumu unutup,
Göz pınarlarıma bent çekiyor
Ve hapsediyorum
Gözyaşlarımı her seferinde içime.

Sendin, evimizin yıllar evvel yıkılan direği,
Sensin, sızlatan her fırsatta burnumun direğini...
Göğsüm ve sırtım arasındaki
En görünmeyen, en duyulmayan,
O en cılız sesim:
Kaymış can direğim...

Bilsen
Nasıl
Sensedim

Soner SEZEN

PAYLAŞMAK

Paylaşmak güzel şey. Peki neyi paylaşır insan? Hayatı, sevgiyi, mutluluğu, özlemi, üzüntüyü, öfkeyi, nefreti, heyecanı, başarıyı... Bu böyle sürer gider. Asıl önemli olan gerçekten paylaşabileceğin birilerinin olması. Her an ulaşabileceğin, varlığını hep yanında hissettiğin, sevdiğin insanların olması. Ne saadet! Var mı bir dost muhabbetinden ötesi. Huzur, sükûnet, özgürlük, heyecan, güven, saygı hepsi bir arada.

Yıllardır bu duyguları paylaştığım iki dostumla bir araya geldik geçenlerde. Günümüzü ne de güzel geçirdik. Kâh ağladık kâh güldük. Dertlerimizi, hislerimizi, düşüncelerimizi paylaştık. Çayımızı, simidimizi paylaştık. Sevdiğimiz müzikleri, yürüdüğümüz yolu, okuduğumuz kitapları, oturduğumuz bankı, banka serdiğimiz örtüyü paylaştık. Her anını paylaşarak geçirdik günümüzün. Paylaşacak ne çok şey varmış meğer. Paylaşmanın tadını da paylaştık, ne tatlı şeymiş. Tadı damağımızda kaldı, yine paylaşalım dedik, anlaştık. Bir dahaki buluşmaya kadar birbirimize “Hoşça kal!” dedik, ayrıldık.

Paylaşmak deyince aklıma ilk gelen bunlar oldu. Tabii ki bununla sınırlı değil. Paylaşmak deyince herkesin anladığı farklı elbette. Hele günümüzde... Telefonla paylaşmak, sosyal medyada paylaşmak, her anı fotoğraflamak gibi hastalıklar sarmış dört bir yanımızı. Bu paylaşımlar içinde gerçekten paylaşmayı başarabiliyor muyuz acaba? O anın verdiği hangi hisler bizi mutlu kılıyor? Ya da mutlu olduğumuzu mu sanıyoruz? Daha önemli bir soru: “Acaba birilerini haberdar etmezsek paylaşmış olduğumuzu hissetmiyor muyuz?” İşte can alıcı kısım bu. Yaşadığımız anın güzelliklerini yanımızdakilerle gerçekten paylaşıyor muyuz? Onlarla muhabbet edip duygu ve düşüncelerimizi samimi bir şekilde paylaşıyor muyuz? Paylaşmanın verdiği huzur ve sevgiyi iliklerimize kadar hissediyor muyuz? Hissetmiyorsak bu paylaşmak oluyor mu?

Sorular başka soruları getiriyor akla. Paylaşmak sadece yanımızda bulunan insanlarla mı olur? Mesela bir kitapla bir şeyler paylaşamaz mı insan? Tabii ki paylaşır dediğinizi duyar gibiyim. Kitap kimi zaman en samimi paylaşım arkadaşısıdır. Sizi sarar sarmalar, başka diyarlara başka başka hislere götürür, getirir. Hayalen farklı dünyalarda dolanır durursunuz, bedenen bir yorgunluk yoktur ama ruhen halden hale girersiniz. Her kitap ayrı bir dünyaya seyahat ettirir. Kimisi bilginizi, kültürünüzü artırır; kimisi kendinizi, dünyayı algılamanızı kolaylaştırır. Kiminde arkadaşınızı bulursunuz, kiminde kendinizi, kiminde çocukken evine gittiğiniz komşu teyzenizi, kiminde bakkal amcanızı, kiminde de çocukken beslediğiniz kediye vassalam ... Kitap, sizinle içindeki her şeyi paylaşır, siz ona ne kadar vakit verirsiniz o da size o kadar vakit verir, kendini açar, hayatta gidemeyeceğiniz yerlere götürür ve sizden tek istediği de zamandır.

Nereden nereye geldik. Hâsılı, paylaşmak güzeldir, yeter ki gerçek bir paylaşım olsun bu. İster bir dostla ister bir kitapla ...

Ayşe KARAPINAR

BEŞ İNEĞİN HİKAYESİ

Uzak, yakın ve şimdiki zaman diliminde Müslüman toplumlar olarak yaşadığımız sıkıntılar, savaşlar ve olaylar karşısında anladık ki bize bizden başka dost yok. Yapılan bütün entrikalar, doğrudan İslam kimliği üzerine oynanan sinsî planlardan ibaret. Görmekteyiz ki Sünni, Alevi, Kürt, Türk ayrılıkları; mezhep savaşları ve kargaşalar, düşmanın kötü emelleri uğruna göklere ulaşan zulümleri gibi yıkıcı yollar hep bizi, yani Müslümanları zayıflatmak amacıyla hazırlanmış planlardır. Eğer aydın bir görüşe sahip olursak, bu tabloyu çok net bir şekilde okuyabiliriz.

Bugün “dost” maskesini bir bir düşüren ABD ve müttefikleri karşısında, Müslüman devletler olarak ümmet adına birlik adımlarını atma zamanı artık gelmedi mi? Daha kaç can, kaç çocuk katledilecek? Kaç kadına iğrenç saldırılar yapılacak? Kaç yürek ateşe düşecek, kaç ülkenin başına bombalar yağacak? Sırf Müslüman oldukları için her türlü işkenceyi hak gören bu vicdansız zalimlere daha ne kadar sessiz kalacağız?

“Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın” sözüyle bir yaşam felsefesi geliştirdik. Peki bu yılanın sonraki zehrinin bize dokunmayacağını kim garanti edebilir? Bize dokunduğunda mı anlayacağız gerçeği? O zaman mı diyeceğiz “yılanın başını baştan ezmeliydik”? Son pişmanlık fayda eder mi? Mazlumların ahı, çürütmez mi bizleri? Bu yüzden Müslümanlar arasındaki dağınıklığın bir an evvel toparlanması, birlik ve beraberliğe ulaşılması şarttır. Birbirimize kenetlenmeliyiz.

Şimdi bunu anlatan bir hikâyeye devam etmek istiyorum:

Zamanın birinde, ormanın en güzel dağına sahip beş inek varmış. Bu inekler o dağda huzur içinde yaşamış. Aslanlar ise bu inekleri yemek ve dağa sahip olmak için içten içe yanıp tutuşmuş. Ama dağın zirvesine çıkmaya cesaret edemezlermiş.

Bir gün, aralarından biri:

“Bu inekleri nasıl yeriz, bu dağa nasıl sahip oluruz?” diye düşünerek planlar kurmaya başlamış.

Bir aslan, yukarıya doğru çıkmaya çalışmış. Beş inek birden üzerine yürüyünce geri çekilmek zorunda kalmış. Uzaktan bağırarak:

“Size zarar vermeye gelmedim. Sadece arkadaş olmak istiyorum.”

İnekler:

“Bizim düşmanla işimiz olmaz!” diyerek karşılık vermiş.

Ama aslanlar kolay pes edecek cinsten değilmiş. Çünkü hem bir dağa sahip olmak, hem de lezzetli bir ziyafet çekmek istiyorlarmış. Her gün bir aslan, aynı sözlerle dağa çıkıp tekrar geri dönüyormuş.

Sonunda toplanıp demişler ki:

“Bu böyle olmayacak. Onlara dost olduğumuzu ispatlamalıyız.”

Nasıl mı?

“Aslan gibi fikir! Dağda bulamayacakları kadar güzel otları toplayalım, ikram edelim. Belki samimiyetimize inanırlar.”

Bu fikir hoşlarına gitmiş. Hemen içe koyulmuşlar. En güzel, en mis kokulu otları toplayıp dağa doğru çıkmışlar.

İnekler yine üzerine yürüyünce, aslan durmuş:

“Durun! Zararlı değilim. Bakın, sizin için çok lezzetli otlar getirdim,” demiş.

İnekler, bir an tereddüt ettikten sonra otları almış ve yemeye başlamış. Gerçekten de o otlar çok lezzetliymiş. Günler geçtikçe bu ikramlar artmış, aralarında sıcak bir dostluk oluşmuş.

Beş inek zamanla aslanın zararsız, iyi niyetli biri olduğuna inanmış. Onu dost bellemişler.

Günlerden bir gün, sarı inek bir sebepten ötürü diğer ineklerle birlikte olamamış. Bu fırsatı değerlendiren aslan, sinsi planını işlemeye başlamış:

“Ne güzel bir drtlsnz. Bu dağ da tam size göre. Ama şu sarı inek, grubunuza hiç yakışmıyor. Onu dağdan atsanız da bu güzellik sadece size kalsa, fena mı olur?”

İnekler birbirine bakmış. Aslanın sözleri süslü, etkileyiciymiş. Baş olma hevesiyle fikre sıcak bakmışlar.

Peki ama nasıl?

Aslan hemen bir plan sunmuş:

“Benim birkaç aslan arkadaşım var. Onlarla beraber gelip ona saldırırız. Siz de ses ıkarmazsınız. Böylece bu güzel dağ sizin olur.”

İnekler planı onaylamış.

Ertesi gün, plan işlemiş. Aslanlar sarı ineğe saldırmış. Sarı inek can havliyle bağırmış:

“Kardeşlerim! Yardım edin, beni öldürüyorlar!”

Ama hiçbiri dönüp bakmamış. Sarı ineğin çığlıkları dağlara çarpmış ama cevap veren olmamış. Gözlerinin önünde parçalanmasını izlemişler. Soğukkanlılıkla yemeklerine devam etmişler.

Zamanla aslanlar, kalan dört ineği de aynı yöntemle kandırarak birer birer avlamış. En son kalan ineğe saldırdıklarında, her şeyi anlamış ama artık çok geç olmuş.

Aslanlar ineği parçalamadan önce tüm planı anlatmışlar. Acı ve aşağılama dolu sözlerle, ona son darbeyi vurmuşlar.

Bu hikâyeye baktığımızda, içinde yaşadığımız zamanın acı gerçeklerini yansıttığını görmemek mümkün mü?

Din düşmanlarıyla boy boy fotoğraflar veren bazı İslam ülkesi liderleri, eğer bu tuzağın farkına varmazlarsa, son ineğin feryadı gibi bir feryada muhtaç kalacaklar ama kimse yetişmeyecek.

Düşmanın vaatleri ve “yardımları” yok etmek içindir. Düşman sözüne güvenip dostu terk edersek hem dost gider hem biz gideriz elden...

Bugün yapmamız gereken en önemli şey, birlik ve beraberliğimizi güçlendirmek. Aramıza atılmak istenen söz bombalarına kapılmamak. Yalan yanlış haberlerle birbirimize düşman olmamak.

Sevgiyle, saygıyla, birlik içinde kalın.

Sevda YERİNDE

YALNIZLIK

İnsan kalabalıkta mı mutlu olur, yoksa yalnızken mi? Bu ikisi arasında çok gidip geldim. Yıllarca hem de. Kendimi bildim bileli yalnızdım ben. Bu zamana kadar da herkes kötü dediği için ben de kötü bir şey gibi düşünüyordum. Anlayamadım yani. Arkadaş edinmekte zorlanan biriydim zaten. Belki de ruhum yalnızlığa alıştığı için dışarıdan gelen birini istemiyordu.

Çok kızırıyordum kendime. Biraz açık görüşlü ol, insanları tanı, sev diye kim bilir kaç kere dedim kendime. Ama hayır, ben dar görüşlü bir insan değildim. “Ruhum yalnızlığa aşıktı.” Kimseyi istemedi, yalnız olmak onun için bir yaşam kaynağıydı. Yalnızlık benim kaderimdi. Çok arkadaş edinmeye çalıştım, onların hayatından geçtim, onların gözünden gördüm dünyayı. Ama beğenmedim. Çabaladım, olmadı. Onlarlayken sanki başka bir dünyadaymış gibi hissediyordum kendimi. Fazla empati yapıyor, kendi hayatımı unutuyordum. Her seferinde kendimi de unuttuğum gibi. Sonradan fark ettim ki sadece ruhum değil, ben de kör kütük aşkıttım yalnızlığa. Yalnızlıkla birdim ben. Yalnızlıkla vardım, kendimdim. Herkesin hayatından bir Feyza geçti, oysa bir tek kendine merhem olamamıştı. Yalnız ve mutluydum. Benim evimdi yalnızlık. Güneşli bir gündeki ağaçtı, gölgesinde serinleyebildiğim. Gemisini bekleyen bir limandı, günün sonunda beni bekleyen. Ana kucacı gibiydi, ne zaman gitsem beni kucaklayacak olan. Üzgün de değildim bu durumdan, çok mutluydum aksine. Kendimi evimde, sıcak bir günde ağaç gölgesinde, günün sonunda dönülen limanda gibi hissettiriyordu. Kötü sandığım, korktuğum şey meğer benim özümümüş. Ben onunla kendim olmuşum.

Eleştiren, değişik bakan, küçük gören, umursamayan olmuyor muydu sanıyorsunuz? Hem de bir sürü... Ama bir insan günün sonunda ana kucasına dönecek olsa bunlar umurunda olur mu? Umurunda olsa da, olduğu andan itibaren yine koşa koşa ana kucasına gitmeyecek mi?

Yıllardır bununla uğraşmışım. Yalnız olmanın kıymetini bilmeden. Bir de yalnızlığın getirdiği bir gariplik vardı tabii. Sadece yalnız olanların anlayabileceği bir gariplik. Kötü bir durumun içinde huzuru bulmak gibi. Garipliğim de böyle bir şeydi. Tıpkı yalnızlık gibi kötü sanılan garibanlık, yalnızlığın getirilerindendi bana. Zaten dünya denen bu yerde hepimiz garip değil miyiz? Dünya denen bu yer kötü bir yerdi, huzuru ise onun geçici olduğunu bilerek yaşayan kişinin içinde gizli. Dünya gurbet, biz garip... Garibanlıksa en büyük hazinemiz.

“Allah gariplerle beraberdir.” diye bir söze denk gelmişim. Garip kalabildiysek, yalnız kalabildiysek ne mutlu bize. Bu dünya denen yerde, bu imtihanlar aleminde garip kalabildiysek, yaşadığımız onca şeye rağmen isyan etmeyip yalnızlık yuvasına, garipler ağacına dönebildiysek ne mutlu bize.

Garibanlığı hep bir zeytin ağacına benzettim ben. Zeytin ağacı verimsiz toprakta bile yetişir, sığağa soğuğa dayanıklıdır. Verimsiz toprak işte bu dünyaydı, her koşulda yetişebilen zeytin ağacı ise gariplerdi. Zeytin ağaçları o yüzden bana hep huzuru andırır. Gariplerin ağacıdır. Yalnızların ağacı... Rüzgarda kolay kopar yaprakları, döne döne savrulur. Ama yine de hayata tutunmasını, köklerini toprağın en derinliklerine salarak sınıksız ayakta durmasını bilir. Çok savrulur, yaprakları çok fazla hırpalanır. Ama kökleri dünya denen bu yerin arka planında yatan asıl aleme sarılır, ondandır belki de bu kadar dayanıklı olması. Onca şeye rağmen ayakta durmaya çalışması. Tıpkı garipler gibi...

Feyzanur ÇAKIR

ZAMANIN KALBİNDE: REMBRANDT'IN ÇAĞI

Rembrandt, rüzgârın denizden karaya altınla estiği bir çağda yaşadı. 17. yüzyıl Hollanda'sıydı burası — ticaretin yelken açtığı, bilimin uyanışa geçtiği, düşüncenin ise artık kilisenin gölgesinden çıkıp insanın yüreğine konduğu zamanlar... Bu yüzyıl, tarih kitaplarında “Hollanda Altın Çağı” olarak anılır; ama Rembrandt'ın tuvallerinde bu altının rengi, hep biraz kararmış bir ışığı taşır.

Amsterdam'ın dar sokaklarında sarraf dükkânları, kitapçılar ve ressam atölyeleri yan yana dizilmişti. Kentin limanına her gün başka bir kıtadan mallar gelirken, aynı zamanda başka hayatlar, başka hikâyeler de taşınırdı. Dünya büyüyordu — ama Rembrandt, o büyüyen dünyanın tam merkezinde insanı küçük bir noktada durdurmayı başarıyordu.

Bu çağ, zenginliğin göz kamaştırdığı, tüccar portrelerinin duvarlara asıldığı, bilimin ve sanata olan merakın bir ateş gibi her yeri sardığı bir dönemdi. Ama o, bu ışıltının altındaki yalnızlığı görüyordu. Herkesin yüceltmekle meşgul olduğu başarıyı değil, başarının arkasında saklı yorgunluğu anlatıyordu. Onun resimleri, devrin vitrininden değil, kalbinden konuşuyordu.

Kimi ressamalar krallar için resmetti bu dönemde; Rembrandt ise halk için resmetti, ama en çok da insanın kendisi için.

Döneminin göklere çıkardığı düzenin yerine, o, kırılmış ruhları koydu tuvale. Ve bu yüzden, kendi zamanında anlaşılmadı belki... ama zamandan da bağımsız kaldı.

Çünkü Rembrandt, sadece bir çağın ressamı değil, her çağda yankılanan insan olma hâlinin sesiydi.

Rembrandt ve İnsan Ruhu

Rembrandt'ın fırçası bir yüzü değil, bir yaşamı resmederdi. Tuvaleri, yalnızca tenin dokusunu değil, ruhun titreyişini taşır. Onun portrelerinde insanlar gülmez, poz vermez, gösterişe kapılmazlar. Onlar sadece oradadır — olduğunca, yaşadığı kadar, acıdığı kadar.

Bir annenin gözaltlarındaki yorgunluk, bir yaşlının alnındaki kırışık, bir çocuğun dudaklarındaki kırılgan ifade... Hepsi Rembrandt'ın dünyasında yalnızca bir figür değil, iç dünyaların sessiz haritalarıdır.

O, insanı yüceltmeden yüceltir.

Çünkü onun insanı, tanrısal değil; kırılgan, düşen, pişman olan ama yine de dimdik duran insandır.

Ve belki de bu yüzden hâlâ her tablosunun karşısında durduğumuzda, kendimizi görürüz.

Sanatında Yalnızlık

Rembrandt'ın dünyasında kalabalıklar bile yalnızdır.

“Gece Devriyesi”ndeki askerler adeta kendi sessizliklerine gömülmüş birer iç savaşçıdır. Otoportrelerinde ise yalnızlık, yüzünün hatlarında yavaşça yürür.

Hayatı boyunca kayıplar yaşadı — çocuklarını, eşini, dostlarını, servetini...

Ama belki de en acıklısı, yaşarken anlaşılmamış olmaktı.

Bu yalnızlık, onun fırçasına usulca sızdı.

Yüzlere yansıdı, karanlık köşelere çöktü, gözlerde dondu.

Rembrandt'ın yalnızlığı, sessizce haykıran bir yalnızlıktı.

Ve o sessizlikte bir merhamet vardı; sanki “Yalnızsın biliyorum,” der gibiydi her portre.

Bir Düşüşün Estetiği

Rembrandt, yükselişin değil, düşüşün ressamıydı.

Ama onun düşüşü, çöküş değil, bir arınmaydı.

Zenginlikten yoksulluğa, kalabalıktan yalnızlığa, şöhretten unutuluşa akan ömründe, hiçbir şey firçasının içtenliğini gölgeleyemedi.

Hatta tam tersine — ne zaman ki düşmeye başladı hayatı, işte o zaman en derin resimlerini yaptı.

Çünkü insan, maskesizken daha gerçektir.

Çünkü karanlık, ışığı daha da görünür kılar.

Ve Rembrandt, düşüşün içinde bir güzellik gördü.

Sarsıntılı bir hayatın en sessiz yerinde, sanatına sadık kalmayı seçti.

Yüzlerdeki acıyı, inançla boyadı.

Ve o acı, bugüne dek hiç eskimedi

Bir Geçidin Resmi: Rembrandt'ın “Gece Devriyesi”ne Yakından Bakış

Bir tablo düşünün, zamanı değil; zamanın içinden geçenleri resmediyor. Bir hareket anını değil; o hareketin yankısını taşıyor. Rembrandt'ın 1642 tarihli Gece Devriyesi, yalnızca bir askeri birlik portresi değildir. O, tarih denilen büyük sessizliğin içinden fısıltıyla geçen bir yürüyüştür. Ve bu yürüyüşte en çok gölgeler konuşur.

Dönem: Altın Çağ'ın Gölgesindeki İnsan

Rembrandt bu eseri, Hollanda'nın “Altın Çağ”ı olarak anılan dönemde, Amsterdam'ın ekonomik ve kültürel olarak parladığı bir zamanda yaptı. Hollanda, İspanyol yönetiminden bağımsızlığını kazanmış, Protestan etikle birleşen burjuva sınıfı yükselmişti. Sanat siparişleri artık aristokratların değil, zanaatkarların, tüccarların, şehir muhafızlarının elindeydi.

Gece Devriyesi, bu dönemin ruhunu yansıtır. Tabloda resmedilen figürler, “Amsterdam Sivil Milisleri”ne aittir; ama bu bir savaş sahnesi değildir. Bu, aidiyetin, düzenin ve topluluk kimliğinin törenidir. Her figür görevini bilir, her figür yerli yerindedir — ama Rembrandt, onları bir törenin içine hapsetmez. Her birini bir hikâyeye dönüştürür.

Kompozisyon: Dinginliğin Yerine Hareket

Klasik grup portreleri genellikle dizili, sabit ve resmi olurdu. Ancak Rembrandt kalıpları yıkar. Figürleri yürür, döner, konuşur, susar. Kompozisyon, bir tiyatro sahnesi gibi derinliklidir. Kaptan Cocq elini ileri uzatır – sanki bir emir verirken yakalanmıştır. Yanındaki yüzbaşı vanRuytenburch’un altın sarısı giysileri, karanlığın içinde birer fener gibidir. Tüm figürler bir hareketin içinde dondurulmuş gibidir; zamana yakalanmış bir anda...

Rembrandt, merkezi simetri yerine dinamik bir dağılım seçer. Kalabalık bir sahnede göz, sabitlenemez; hareket eder, kayar, şaşırır. Bu da tabloyu yalnızca bir resim değil, adeta bir anlatı hâline getirir.

Renkler ve Işık: Işığın Anlatı Gücü

Rembrandt’ın en büyük dehası belki de ışığı bir anlatı ögesi olarak kullanabilmesidir. Gece Devriyesi’nde ışık, sahnede rastgele dağılmaz; adeta görünmeyen bir akıl tarafından yönlendirilir. Altın tonları, sarı ve bakır dokunuşları, koyu arka planla karşıtlık içinde parlar. Işık, figürleri ayırmaz; onları içlerinden aydınlatır.

Tablonun merkezindeki küçük kız çocuğu – ki elinde bir tavuk taşıdığı söylenir, milislerin amblemini temsil eder – parlak sarı giysileriyle gerçeklikten koparılmış gibidir. Onun varlığı hem semboliktir hem de gerçek dışıdır; sanki bir düştten geçiyordur. Bu da tabloya neredeyse rüya ile tarih arasında salınan bir anlam katmanı daha ekler.

Kontrast ve Katmanlar: Gerçekliğin Üzerinde Bir Gerçeklik

Rembrandt, figürlerin yüzlerini ve giysilerini büyük bir detayla işlerken, arka planda kasıtlı bir belirsizlik bırakır. Kalabalık içinde kalan bazı yüzler silik, neredeyse hayaletimsidir. Oysa ön plandaki figürler neredeyse canlı gibidir. Bu teknik, seyirciye bakışı odaklama fırsatı sunarken, sahneye bilinçli bir gizem duygusu katar. Her figür tanındıktır ama tamamen çözülmez.

Son Söz: Gölgeyi Anlatan Işık

Gece Devriyesi, yalnızca Rembrandt'ın değil, Batı sanat tarihinin de kırılma noktalarından biridir. Resim sanatı, bu eserle birlikte statik olmaktan çıkar; anlatı kazanır. Figürler poz vermekten vazgeçer; yaşamaya başlar. Işık, estetik bir araç olmaktan çıkar; içsel bir anlamın sesi olur.

Belki de bu yüzden tabloya yanlışlıkla “gece” denilmesi bu kadar isabetlidir. Çünkü bu eser gerçekten de gecenin içinden geçer – ama bir sabahı değil, insanın kendi iç gecesini ararken attığı adımları anlatır.

Rembrandt'ın bu dev tuvali, sanatın yalnızca gözle değil, kalple ve hafızayla da görülebileceğini kanıtlar. Ve biz her baktığımızda, bir parçamızla o yürüyüşe eşlik ederiz

🔍 TABLO BİLGİSİ | GECE DEVRİYESİ

Eserin Adı: Gece Devriyesi (Orijinal adı: De Nachtwacht)

Sanatçı: Rembrandt Harmenszoon van Rijn

Yapım Yılı: 1642

Boyutları: 363 cm × 437 cm (Boy: 3.63 m – En: 4.37 m)

Tekniği: Tuval üzerine yağlı boya

Konu: Amsterdam Sivil Milislerinden Yüzbaşı Frans Banning Cocq'un birliği

Stil/Dönem: Barok / Hollanda Altın Çağı

Nerede Sergileniyor: Rijksmuseum, Amsterdam – Hollanda

Not: Tablonun “gece” sanılması, zamanla kararan vernik tabakasından kaynaklanır. 20. yüzyılda yapılan restorasyonlarla aslında gündüz sahnesi olduğu anlaşılmıştır.

Yasemin TAŞ

HÜRRİYET SÜVARİLERİ

Kuyudan gelen çığlık yakmalı seccademizi
Yıkmalıyız mabetleri üryan olmadan ölüm
Çın çın yetim sesi çınlamadan kabrimizde
Takvim yaprakları doruğa varmadan evvel
Bizler meydan okumalıyız
Taşların tanklara mabut olmadığı
Hürriyet süvarilerinin kefesini,
Kördüğüm cesaretle
Doru bir ufka sarıp
Ümmetin iffetini küstah itlerden alıp
Gök ehline armağan etmeliyiz, süslediğimiz vecd ile!
Çünkü; Duru bir kılıç gelmeyecek gökten
İnmeyecek bir daha Cebrail vahiy için.
Geldi gelecek olan,
Gördü tüm gözler onu
Dikildi insanlık kisvesi artık
Dağların kaçtığı âdem yükünün
Çakıldığını omuzlara, herkes işitti,
Ebu Cehil dahi...
İki yön, iki vech
Bir yön ki sureti zift
Bir yön daha!
Çehresi pare
Çaputları yırtık ben için biliyorum zor olacak
Zift dolu bataklıktan yalın ayak kaçış.
Benim kum fırtınaları ile sarılmış gecem
Çaput bağlasam dahi gördüğüm tüm ağaçlara
Gelmedi gökten biri ateşe çekmek için beni
Zifiri bir imtihan gibi çınlıyor kulağımda!
Nerde ümmet, nerde sen?
Kardeşlerim neredesiniz?

Kim Fecr namazıyla aydın edecek asrı
Kim okşayacak yetimi İslam'ın neşesiyle
Meşalesi Mekke'den yanan kisraları kıracak sadâ
Bin yıllık Mecusi ateşleri söndürecek nefes kim?

Hürriyet şövalyelerinin bir damla kanı için,
Sırtımızda insanlık kisvesi ile dikeceğiz adaletin köşkünü
Sükût etmiş vicdanların viran olmuş yüzlerine.

Duymak makamına erdik!
Mesuliyeti ruhumuzdaki Hira'nın
Arştan nüzul olmuşken Cebail kucağından
Artık heyûla bir fikir işçisi olamayız biz.
Yüz yılların sıra dağları üzerinden yankılanır vicdanımız.
Mezopotamya'dan, Viyana'ya işlemiştir muştumuz.

Hatırla ki,
Dedem Fatih gönül risalemin üzerine resmetti
Ayetlerle yaldızlı selâm kenti Kudüs'ü
Babam Yavuz kelâmın süngüsünden sıyırıp hakikati
Levh-i mahfuzumuza kazıdı ümmet kenti olma vecdini.
Bizler ki yedi kıta dirilttik yedi semaya denk
Vicdanın mihengiyle tarttık himmetini.
Kaç arşında tütmeli ecdad yadigârı Müslümanca niyetin
Ve en ulu önder göklere ram olduğunda
Bu kentin aşkıyla selam etti Hakka insanlık manifestosunu

Hürriyet süvarileri!
Göğsümüzdeki iman şehitliğe varana dek
Haykırmak kemaline varana kadar dilim
Gydim cihat libasını vicdanım ile
Şimdi vaktidir seccademizde gözyaşımızın son damlasına varmak
Belki bir demet dua,
Belki bir haykırış geceye
Ahir zamanın alaca tik takları ortasında bizlere lazım olan,
Elinin tersiyle putları devirecek bir zühd
İçimizdeki süvarileri,
Uhudlarla, Bedirler, Hendeklerle yeşertmek
Tomurcuk etmek
Kudüs' te, Filistin'de, Gazze'de yüreğimizde hürriyet süvarilerini...

Özgür ÇELİK

HAKKI BEY

Hakkı Bey'in sahafı, sadece kitapların değil, unutulmuş geçmişin de dizildiği bir yerdi. Yılların yükünü sırtında taşıyan bu adam sayfalar arasında kaybolmuş hikâyeleri bekleyen bir bekçiydi. Hakkı Bey, hayat arkadaşını kaybettikten sonra ömrünü kitaplara adanmış, onlarla yoldaş olmuştu. Her sabah güneşin altın gibi kendini göstermesiyle bu küçük dükkâna gelir, zaman geçirir, gün gecenin koynuna girmesiyle son verirdi.

Yine bir sabah eski roman sayfaları gibi sararmış küçük sahaf dükkânının kapısını açıp, içeriye girdiğinde gecedan bıraktığı karmaşanın izlerini yansıtan kitaplar üst üste konulmuş, sanki sabaha kadar sohbet edip uyuyakalmış gibilerdi. Her bir kitabın üstündeki toz bir geçmişin izi gibiydi. Usulca yanlarından geçip, omuzundaki yükü bırakmak istercesine kendini koltuğuna bıraktı. Ne zamanlar geçirmişti burada. Tanımadığı simaları bile kendi hikâyeleriyle buluşturmuştu. Bu düşünceden sıyrılıp, eline bir kitap aldı ve eskimiş cildini tamir etmeye başladı. Ta ki geçmiş kapıdan içeriye girene dek.

-Merhaba, dedi adam fısıldar gibi.

Hakkı Bey ağır ağır kafasını kaldırıp yabancıya baktı, önce pek aldırış etmedi. Fakat birkaç adımın tereddütlü bir ritimle kendisine yaklaştığını fark edince gözlerini kaldırdı. Karşısındaki genç adam, zamanın ve geçmişin soğuk duvarını aşmaya çalışan biri gibi duruyordu. Yüz hatlarında yıllar önce yarım kalmış bir hikâyenin derinliğini sezdi. Yorgun gözlerini genç adamın gözlerinde gezdirdi, çözemediği bir şey vardı: Tanıdık ama yabancı, sıcak ama uzak...

-Buyur oğlum!

Genç adam, omuzları zamanın ağırlığıyla çökmüş, ama gözleri hala gençliğin ışıklarını taşıyan bir çift yorgun gözle karşılaştı. Bir anlığına dünya durdu. Tozlu kitapların, ağır rafların ve yılların arasından birbirlerine bakıyorlardı. Bakışları titredi ama dudakları tek kelime etmedi.

-Kolay gelsin amca. Burada yıllar önce bir kitap bırakmıştım, dedi.

-Ne kitabı bırakmıştın?

-Benim geçmişim olan kitap.

Yüzündeki her bir kırışıklık geçmişten bir hatıra gibi duran adam yüzünü buruşturdu:

-Görmüyor musun oğlum ortalığın halini. Şu an değil geçmişin olan kitabı bulmak, kendini kaybetse bulamazsın, o yüzden başka bir zaman gel.

Genç adam, hırslı bir şekilde yıllar önce kaybettiği oyuncağını bulmuş gibi directmeye devam edince, ihtiyar anlam veremeyen bir edayla:

-Geç bak, ama beni rahatsız etme.

Yavaş yavaş sanki geçmişini saklamak ister gibi tozlarla kaplanmış kitapların arasından geçti. Tanıdık bir iz ararcasına nem kokmuş kitapların arasında elini gezdirmeye başladı. Rafın en sonunda sıkışmış, yılların ağırlığını taşıyan bir cilt gözüne çarptı. Elleri titriyordu. Korkuyla kitabı eline aldı. Usulca baktı, evet işte buydu.

“Sevgili oğluma, kaybettiğinde yolunu bulması için...”

Bu cümle yıllarını vermek pahasına görmek istediği cümleydi. Boğazında bir şeyin düğümlendiğini hissetti. Nefesi kesildi. Bir uçurumun kenarındaymış da adım atsa sonsuzluğa gidecekmiş gibi bocaladı. Usulca gözünden yıllardır söylenmeyi bekleyen bir itiraf gibi yaş düştü. Elleriyle kitabı sıktı. İçinde çocukluk anılarının yankılandığını hissetti.

Evet oydu.

Çocukken ezberlediği o yüz, yılların ardından bir yabancı gibi karşısında duruyordu. Hiç değişmemişti. Masum ama dışarıdan taş duvar görünen adam karşısında başka insanların hikayelerini düzenliyordu. Genç adam düşüncelerine engel olamıyordu. Geçmişi yaşarcasına titriyordu. Babasının kendisine yıllar önce bu gün gibi hatırladığı kitabı verdiği gün geldi aklına. O zaman oyun sandığı kitap, şu an bir gerçek gibi elinde duruyordu. Tam anlamıyla geçmiş karşısındaydı. Küçükken elinden tutan eller, o masal anlatan ses ve omzuna dokunan o sıcaklık...

-Baba, dedi genç adam fısıldarcasına.

-Baba, ben kayboldum.

Yüzünün her bir kırışıklığı haritayı andıran ihtiyarın kulağında yankılandı o ses. “Baba ben kayboldum.”

Ağır ağır kafasını kaldırdı yaşlı adam. Hiçbir şeyi idrak edemiyordu. Yüzü önce bir anlam arayışıyla gerildi, kaşları hafifçe çatıldı. Gözleri karşısındaki suretin içinde geçmişten izler ararken bir anlığına sahafta değil, yıllar öncesinde bir bahar gününde buldu kendini. Küçük çocuk bahçede dizini yaralamış ve babası koşmuştu yardımına. Yanına çömelip elini dizine koyduğunda tanıdık gözlerle ona bakmıştı, işte şimdi yıllar sonra tam karşısında duran bu gözlerle...

Çenesindeki kaslar yavaşça gevşedi, dudakları belli belirsiz titremeye başladı. Hatırlamaya korktuğu yılların unutturduğu o yüz yavaş yavaş gün yüzüne çıkıyordu.

Elindeki kitap hafifçe kaydı. İlk kelimesini söylemek için dudaklarını araladı ama bir an durdu. Ve o an, gözlerinden bir damla yaş süzülüp yanaklarındaki derin çizgilerin arasına karıştı.

Yıllar boyunca bu küçük sahaf da raflar içinde kaybolmuş hikâyeleri okumuştı. Ama kendi hikâyesinin kayıp sayfası şimdi tam karşısında duruyordu...

Suzan AMİNCİ

